Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 15 (21) Vilnius, šeštadienis, 1929 m. balandžio mėn. 13 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Savaitinis politikos, visuomenės ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1.
Redakcija priima nuo 10 iki 12 val.
Administracija priima 9— 2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina
Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks., 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat.
Užsienyje metams 1 doleris.
Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

Nederlius ir nukentėjusių šelpimas

Rytų Lietuva šiemet nukentėjo dėl paliūtės. Javai arba neužderėjo arba ir neprinoko. Paliūtę mažiau atjautė smėlingos dirvos, daugiau molinės, jauros ir prie juodžemio. Ypač sunkiai mūsų krašte lietų atjautė Švenčionių ir Braslavės apskritys. Šias vietas net vyriausybė paskelbė nukentėjusiomis ir paskyrė joms pašalpos. Ta pašalpa kol kas reiškiasi pinigine paskola ir vaikų mokyklose maitinimu. Mūsų turimomis žiniomis vaikams, kurie lanko mokyklas, skiriama 20 skatikų dienai. Už tuos pinigus perkama duonos, sviesto ar pieno ir maistu išduodama vaikams.

Kadangi nuo nederliaus nukentėjo visi gyventojai lygiai, ar jie lietuviai ar lenkai; kadangi valstybei visi gyventojai piliečiai ir todėl lygūs teisėmis, galima buvo manyti, jog ta pašalpa bus visiems lygiai teikiama. Bet žinios iš provincijos kelia aikštėn kitokių reiškinių.

Visoje eilėje valsčių vaikų pašalpa teikiama tik lenkų mokykloms, lietuvių privatinių mokyklų vaikai aplenkiami. Kai kur valsčiuose, iškėlus lietuviams reikalavimą—šelpti ir lietuviškų mokyklų vaikus – gauta atsakymas, kad lietuviškos mokyklos privatinės, taigi, girdi, ten lankosi turtingų tėvų vaikai ir todėl nėsą pamato jie šelpti.

Šitas aiškinimas skamba pasityčiojimu. Lietuviai ūkininkai leidžia vaikus į privatines „Ryto“ dr. mokyklas ne iš gero, tik todėl, kad valstybinės mokyklos nėra lietuviškos, jose visa dvasia ir mokinamoji kalba—lenkiška. Privatinės lietuvių mokyklos *ne turtą ženklina*, bet savo *tautybės gynimo* būtinumą. Lietuvis negaudamas iš valstybės to, kam turi teisių, savo aukomis laiko savąją privatinę mokyklą.

Todėl lietuvių visuomenė linksta manyti, kad tikroji priežastis aplenkimo lietuviškųjų mokyklų, dalinant va kams pašalpą, glūdi nepalankume lietuviškai mokyklai tų, kurie pašalpą skirsto. Šia priemone norima patraukti daugiau vaikų į lenkiškas mokyklas, vadinasi, valstybine pašalpa naudojamasi lietuviškai mokyklai trukdyti. Tam faktui paaiškėjus per lietuvių mokytojų suvažiavimą Vilniuje balandžio 6 d., išnešta rezoliucija, kurį tokią praktiką smerkia, kaipo neteisingą ir žalinga, ir kreipia visuomenės domę į tą naują pavojų.

Badas ir vargas labai nemalonūs svečiai. Jų spaudžiamas žmogus daug ką daro, kas priešinga jo įsitikinimams. Pagundos balsu gali kai kam vargdeinių lietuvių prabilti ir toji vaikų pašalpa. Nepasiduokime jai ir neprasilenkime su savo tautiška sąžine. Nesidavėme paviliojami, kai mums žadėjo druskos, anglių, žibalo, miltų, nepas duokime ir dabar. Teesie lietuvybė mums šviesi žvaigždė, kuri rodo kelią tarp pavojų ir teikia jėgų kovai su pagundomis!

Savo ruoštu nesėdėkime rankų sudėję, bet savo teisių ieškokime valdžios ar savivaldybos įstaigose. Valsčių tarybose ar sueigose kelkime balsą, kad pašalpa būtų duodama ir lietuviškoms mokykloms. Priminkime tvarkytojams visą elgesio negražumą, kai norima pasinaudoti svetima nelaime, ir kilnų amerikiečių dosnumą, kai po karo maitino vaikus, visai nesiklausdami, kurion mokyklon lankosi.

Akivaizdoje šitokio pašalpos dalinimo būdo dar prašosi šioje vietoje paminėti J. E. arkivyskupo R. Jałbrzykowskio atsišaukimas į diecezięčius, kad kurtų parapijų komitetus ir dėtų aukas nukentėjusiems, o surinktus pinigus siųstų į bendrąjį komitetą Vilniaus krašto nukentėjusiems, šelpti Mickevičiaus g. 18. Ten sakoma: *„Gera yra mylėti kaimynas, geriau visi, kurie viename mieste gyvena, ir dar geriau visi tos karalystės piliečiai“*. Gražūs žodžiai ir, gal būt, jų pagautas vienas lietuviškų laikraščių Vilniuje net įsidėjo tą atsišaukimą į savo skiltis; bet kokios gvarancijos, kad surinktos aukos bus pagal tą obalsį dalinamos? Vyskupo rašte suminėtame komitete Vilniaus krašto nukentėjusiems del nederliaus šelpti nėra nė vieno lietuvio. Jį sudarant, niekas lietuvių nuomonės nė neklausė. Tad nėra tikrumo, kad suplaukusios į tą komitetą aukos nebus dalinamos taip, kaip vaikų pašalpa per mokyklas. Todel bene geriau padarytų lietuviai, kad parapijose suorganizuotų savišalpos komitetus ar atidarytų Vilniškės Labdarybės draugijos skyrius, rinktų tarp savųjų aukas ir patys šelptų savo aplenkiamus mažučius. Taip bus tvirčiau apdraustas mūsų skatiko tinkamas suvartojimas.

Reikėtų, kad Ūkio draugija susirūpintų nukentėjusiomis vietomis ir suorganizuotų ūkininkų šelpimo sėklomis ir kreditais (paskolomis). (Toks organizavimas jau vykdomas. Red.). Mūsų reikalais niekas nepasirūpins, jei mes patys jais nesrūpinsime.

K. Gegelis.

Lietuvių Labdarybės Draugijos sekcija-komitetas nukentėjusiems del nederliaus šelpti.

Lietuvių Labdarybės Draugijos Valdyba savo posėdyje šio mėn. 10 d., apsvarsčiusi Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto pasiūlymą suorganizuoti nukentėjusiems del nederliaus šelpti sekciją, nutarė tą pasiūlymą priimti ir tam tikslui išrinko sekciją komitetą, kurian įeis: K. Stašys, kun. K. Čibiras, K. Veleckas, kun. N. Raštutis ir V. Budrevičius.

Žemiau dedame minėtos sekcijos-komiteto atsišaukimą.

Į VISUOMENĘ.

Pereitų metų vasara buvo nepalanki ūkininkams, ypač šiaurinėj Vilniaus krašto daly. Del liūčių žuvo vasarojus, labai nukentėjo rugiai. Daugybė ūkininkų šeimų jau dabar neturi duonos, gyvuliams pašaro, neturės ir pavasario sėjai sėklų. Badas su visomis savo pasėkomis greitais žingsniais artinasi į šiaudines mūsų brolių lietuvių pastoges.

Laikinajam Vilniaus Lietuvių Komitetui pasiūlius, Labdarybės Draugija (Centro Komitetas), apsvarstęs savo posėdy šių metų kovo mėn. 10 d. apverktiną Vilniaus krašto šiaurinės dalies gyventojų būklę, ryžosi imti į savo rankas šelpti nukentėjusius nuo nederliaus. Dar laiko ligi rugiapiūtės daug ir nemaža ašarų galima nušluostyti, dar ne vieną linksmesnį spindulėlį įnešti į šiaudinę pastogę, kur badas jau skečia savo žiaurias rankas. Broliai lietuviai! neduokime, kad mūsų vaikučiai rytų seilę, kai kiti gauna iš svetimų pieno lašą arba duonos gabalėlį. Pasirūpinkime ir mes savo nelaimingaisiais.

Labdarybės Draugija sudarė iš žemiau išvardintų sekciją ir šioji kreipiasi į visuomenę, kviesdama dėti aukų. Ji taipogi kreipiasi į visuomenę tverti komitetus vietoje, kurių vieni rūpintųsi aukų rinkimu, kiti jų dalinimu. Labd. Draug. sekcija—Komitetas pirmon galvon norėtų aprūpinti mažučius, sustiprėjusi materijaliai—ji pasistengs praplėsti šelpimo darbą, Sekcija—Komitetas tikisi susilaukti paramos iš brolių lietuvių, amerikiečių, vietos kunigų, mokytojų ir šiaip plačiosios visuomenės.

K. Stašys, kun. K. Čibiras, K. Veleckas, kun. N. Raštutis, V. Budrevičius.

P. S. Aukas priima „Vilniaus Rytojaus“ ir kitų mūsų laikraščių administracijos. Veikimo smulkmenos bus paskelbtos vėliau.

Lenkijos seimas.

Lenkijos seimas po gegužės perversmo virto pašiepimo objektu; visi iš jojo tyčiojosi, ir ne vienas darė išvadas, kad parlamentarizmas atgyveno Lenkijoje savo amžių.

Senasis seimas pabaigė savo gyvenimą, ir išrinko naują. Šis pradėjo atsargiai kovoti už savo teises, ir ne vieną jų jau atgal atkariavo. Jis įrodė finansų ministeriui Čechavičiui neteisėtą pinigų aikvojimą ir nutarė atiduoti jį teismui.

Bet smarkiausia kova tur būt prasidės, kai bus prieita prie konstitucijos keitimo svarstymo. Valdžios šalininkai bebekai įnešė seiman savo sumanymą; jie norėtų prezidento ir vyriausybės valdžią žymiai sustiprinti ir kartu palikti seimą tos vyriausybės tik paklusniu tarnu. Bet kitos partijos su tuo nenori sutikti. Jos įnešė savo sumanymą: praplėsti seimo galią, panaikinti senatą, įvesti teismo nepriklausomybę, ne lenkams duoti autonomiją, bažnyčią atskirti nuo valstybės, tam tikram piliečių skaičiui duoti teisę įnešti į seimą savo įstatymų sumanymus ir tt. Šis sumanymas yra aiški demonstracija, nes kai prieis prie sumanymo įkūnijimo, tai tos pačios partijos išsigąs ir atgal jį atsiims. Bet pabaidyti vyriausybę mėginama...

O vyriausybė tyli. Kai kas iš to sprendžia apie jos bejėgiškumą ir pasirengimą nusileisti seimui. Bet kas bus, kai vyriausybės vadžias viešai paims į savo rankas maršalas Pilsudskis... Ar ir tuomet seimas taip drąsiai gins savo teises—pagyvenę pamatysime.

Lietuvių spaudos paroda Latvijoje.

Gegužės mėn. 15 d. Rygos lietuviai rengia lietuvių spaudos parodą, norėdami gražiai paminėti mūsų spaudos atgavimo 25 m. sukaktuves ir kartu plačiai supažindinti latvių inteligentiją su lietuvių spauda. Parodos metu bus išstatyti įvairūs lietuviški spauzdiniai ir lankytojams bus teikiamos reikalingos informacijos ir skaitomos latvių kalba paskaitos apie lietuvių spaudos augimą, jos gyvavimo sąlygas, žymesnius lietuvių rašytojus, jų veikalus ir kita.

Nemunas ties Alytum.

Per du kilometru aukštyn ir žemyn Nemunas ties Alytum jau pasijudino ir upė laisva yra nuo ledo. Visada pavasarį vanduo čia pakildavo pusantro metro, bet šiemet tepakilo tik metrą. Nemune net vasarą pasitaiko daugiau vandens. Alytaus tiltui apsaugoti buvo pastatyti 3 nauji atsarginiai lytlaužiai prieš jau esančius senuosius. Tačiau naujiems lytlaužiams nepasisekė. Jau du ledai nunešė. Ties Kaunu prieš savaitę ledas Nemune dar stovėjo.

Politinė apžvalga.

Lenkų vyriausybės atmainos sulig visų spėliojimų turėjo įvykti tuoj po Velykų švenčių. Išėjo kitaip. Varšuva vis svyruoja, ar bent kiek reikia Lenkijos vyriausybei derintis ir būti Lenkijos seimo kontroliuojami, ar visiškai pamoti ranka į seimą. Seimo šalininkai bijosi dabar prie taip dideiių Lenkijos ūkio sunkenybių pradėti valstybėje aštrią politinę kovą. Už tat seimo priešininkai norėtų dabar jau pabaigti su seimu. Tokioje politikų suirutėje balandžio 7 dieną lenkų spaudoje pasirodė ilgokas paties maršalo J. Pilsudskio straipsnis, kuriame su ligšiol negirdėtu aštrumu išbarė seimą ir kai kurias partijas. Teko smarkių pabarimų atstovams Liebermanui ir Voznickiui. Marš. Pilsudskis yra pasirengęs imti ministerių pirmininkavimą savo rankosna, tik kažin ko vis laukia. Iš straipsnio matyt, kad jis smarkiai sirgo ir visas jo raštas rodo didelį susierzinimą. Iš po jo plunksnos priešininkams išskrido keletas tokių žodelių, kokių paprastai spaudoje neužtinkama. Lenkų visuomenė taip dabar yra susmukusi ir bejėgė, kad mažai jaučia net tokius savo vado vanojimus.

— Užsienio laikraščiuose buvo žinių apie Dewey'o įsikišimą į lenkų vyriausybės ekonominę politiką. Į Prancūziją išvyko du Varšuvos vyriausybės įgaliotiniu d-ras L. Baranskis ir d-ras St. Kirkoras išmokėti prancūzams skolos dalį 858.926.337 frankus. Toji skola kasmet mokama nuo 1918 ir 1921 metų. Tuo pat metu daroma prancūzų ir lenkų prekybos sutarties revizija.

— Vloclavko vyskupijai paskirtas naujas vyskupas K. Radonskis iš Poznanės.

Baranavičiuose bolševikų valdininkas Apanasevičius nušovė stotyje lenkų policininką ir žvalgybos vatdininką sunkiai sužeidė. Pats susižeidė ir jau mirė. Varšuvoje balandžio 5 d. turėjo pirmą savo posėdį Valstybės Tribunolas. Ministerio Čechovičiaus byla eis Tribunole birželyje.

*

Anglijos dabartinė konservatorių vyriausybė davusi vokiečiams suprasti, kad negali būti Paryžiuje kalbos apie Pareinės evakuaciją, kol bus išmokėtos karo skolos. Delto dabar vokiečiai e ą labai susirūpinę Anglijos parlamento rinkimais gegužės m. 30 d. Jie jau kalbėję su darbo partijos vadu Makdonaldu, ar sutiktų evakuoti Pareinę, jeigu rinkimus laimėtų jo partija. Vokiečių keistas klausimas, žinoma, liko be aiškaus atsakymo.

Anglų pramonininkų delegacija kitą savaitę grįš iš Maskvos. Ji norėjusi užmegsti prekybos ryšius, kaip jau buvo prie Makdonaldo valdžios. Tačiau šį kartą grįžta Londonan su tuščiomis rankomis, nes Litvinovas nenorėjęs su anglų pramonininkais tartis, kad anglų vyriausybė buvusi nuo tos delegacijos visiškai nuošaliai.

Simanso komisija, kuriai buvo pavesta arčiau susipažinti su Indijos konstitucija ir dabartine padėtim, bagė savo darbus ir grįžta Anglijon. Simonso komisija norėtų Indijoje tvarkyti gyvenimą taip; kaip yra daroma Kanadoje. Tuo būdu Indija gali tapti Anglijos dominija.

*

Serbų nacionalizmas plečiasi Pietųslavijoje. Ryšy su dabar daromuoju konkordatu vyriausybė nori įsprausti į visas kroatų bažnyčias vieton lotynų kalbos serbų kalbą. Tikybų ministeris pareiškė, kad tas dalykas trukdąs susitarti Pietųslavijai su Vatikanu.

*

Rusijoje vis dažniau pasitaiko nesusipratimų tarp komunistų ir sodiečių dėl grūdų duonai Miestų darbininkų ir komunistų būriai ima iš sodiečių grūdus. Vien Charkovo apylinkėje kovo mėnesy buvo sumobilizuota 25.000 darbininkų, kurie į 12 būriu pasiskirstę su vyriausybės atstovu priešaky darė sodžiuose masine revizijas. Tai sodiečiams atrodė kaip totorių jungas. Vietomis pavienius komunistus, kur sugaudami, sodiečiai nudėdavo, kad ir pėdų niekas nesusektų.

Charkovo laikraštis „Raudonoji Armija" skundžiasi, kad 9-toje artilerijos brigadoje tarp kareivių įsigalėjusi žydų neapykanta. Vis dažniau pasigirsta net kareivių tarpe „biej žydov, spasaj Rosiju" („mušk žydus, gelbėk Rusiją"). Visoje Rusijoje komunistai labai persekioja visus tuos, kas eina prieš žydus.

Anglų laikraštis „Daily Chronicle" plačiai rašo apie Rusijos komunistų kariuomenę ir tvirtina, kad ji visiškai negali kariauti. Amunicijos dabartinė rusų armija turinti ne daugiau, kaip dviem mėnesiam.

*

Vokiečių partijos tęsia savo derybos apie vidaus politiką. Norima sudaryti koalicija ir išlyginti valstybės biudžetas. Vyriausybės parti os norėtų nekelti mokesčių nuo alaus ir iš biudžeto daug išlaidų išbrėžti. Tai būtų taupymo politika. Buvęs ministeris d-ras Kuelzas siūlo visoms ministerijoms savo sąmatose išbrėžti automatiškai 4 proc. Tuo būdu susitaupytų 400.000.000 markių. Sunkiau eina derybos koalicijos klausimais.

Rytų Prūsams paskirtas atskiras komisaras, per kurio rankas eis visos pašalpos ūkininkams ir kitiems vokiečių reikalams tame krašte.

*

Italijoje per paskutinius parlamento rinkimus iš 9 milijonų rinkikų pus devinto milijono rinkikų balsavo už fašistų kandidatus.

*

Tautų Lygos Taryba nukelta iki birželio 10 d. Tai daroma ryšy su Anglijos parlamento rinkimais, kad paaiškėtų, kokia bus Anglijos politika po rinkimų. Tarybos posėdis įvyk Ispanijos sostinėje Madrite. Pirmon galvon eis proceduros klausimai tautinių mažumų reikalais.

*

Bulgarija pradėjo derybas su Pietųslavija prekybos reikalais. Tarp serbų ir bulgarų santykiai eina geryn. Bulgarijos karalius Borysas balandžio m. 4 d. atvyko Prahon. Iš ten keliauja Vokietijon. Paskui būsiąs Italijoje. Ten gali įvykti jo vestuvės. Kol kas esą tikybinių ir politinių kliūčių.

*

Meksikoje, rodos, jau visiškai nepasisekė sukilėliams. Sukilėlių didžioji kariuomenė ties La Reforma sumušta. Užmušta 1000 ir 500 sužeista. Suimta nelaisvėn 2000. Bendrai sukilėliai turėję paskutiniuose mušiuose daugiau 4000 užmuštų. Daugiausia išmušta vietos gyventojai indijiečiai, kurie nežinoję net kodel mušasi.

*

Ispanijoje buvęs ministerių pirmininkas Guerra buvo suimtas Valencijoje sumišimo metu ir dabar sušaudytas. Karininkai karaliui pareiškė protestą.

*

Turkų laikraštis Konstantinopolyj „Ikdem" įdėjo Ahmedo Hashin Bejo straipsnį apie Kalėdas. Jis norėtų ir turkų vaikams duoti tą gražią „Europos naujieną". Mat vaikai turėtų daug naudos. „Argi—klausia—idealas, kurį vakarų vaikai turi Kūdikėlyje Jėzuje negalėtų būti ir Turkijos vaikučiams idealu?"

Be abejonės Kemalio pašos reformos, nuverčiant kalifatą, įvedant lotynų raidyną, sutvarkant moterystę, labai Turkiją suartino su krikščionybe. Labai gali būti, kad naujoji Turkija, kuri Konstantinopolyje pastatė Benediktui XV paminklą, priims iš Romos vyskupo rankų visą krikščionių ideologiją.

Dar vienas ryškus faktas. Turkų parlamentas pareiškė norą iš penktadienio į sekmadienį perkelti poilsio ir šventės dieną. Stambulo pirklių taryba to pat reikalauja, kad suderinti savo ekonominį gyvenimą su civilizuoto pasaulio gyvenimu.

Vokiečiai rodo gražų pavyzdį.

Vokiečių spauda praneša, kad artimiausiu laiku Zlotovo apskr. (Vokietija) bus atidarytos 7—10 mokyklų, skiriamų tautinėms mažumoms. Į tas mokyklas, jei neatsiras pakankamai lenkų mokytojų skaičius vietoje, bus pakviesti mokytojai iš *Lenkijos*.

Tikrai vokiečiai nesvaido savo žodžių dovanai. Jų ministaris Stresemanas buvo pasakęs: „daug vokiečių yra kitose valstybėse, ir todel mes privalome parodyti kitiems, kaip reikia elgtis su tautinėmis mažumomis". Ir dabar, kaip matome, jie pildo savo pažadus. Tik ar paseks jų pėdomis kiti—abejojame; bet tai duos vokiečiams daugiau pagrindo remti tautines mažumas Tautų Sąjungoje, prie ko jie eina tiksliai; reikia tikėtis, kad jų sumanymus parems ir kiti Sąjungos nariai, neužsikrėtę aklu tautinių šovinizmu.

Anglija ir bolševikai.

Bolševikai be galo neapkenčia Anglijos. Ji visur jiems pastoja kelią, kur tik jie norėtų sukelti pasaulinę revoliuciją. Bolševikai ir sako: arba mes ją nugalėsime, arba patys žūsime. Anglijos galybės šaltinis yra Azijoje. Ten bolševikai ir kreipia savo akis. Jiems jau pavyko kirsti Anglijai geroką smūgį Kinuose. Dabar jie rengiasi žygiams į Indiją. Raudonoji armija dabar pasiekė apie milijono kareivių ir prireikus tuojau, gali būti sumobilizuota apie 5 milijonai; ji pratinasi kariauti šiltuose kraštuose ir stropiai seka anglų armijos kariavimo būdus. Nė viena armija nėra taip įgudusi panaudoti nuodingas dujas, ir nė viena neturi jų taip daug, kaip bolševikų. Ir karo planai jau smulkiai sugalvoti. Kai ateis laikas pulti Angliją, raudonoji armija tuojau nužygiuos į Indiją ir per Palestiną į Egiptą — bus suduota į pačias opiausias Anglijai vietas. „Tai turi įvykti jei ne šiemet, tai už dviejų arba ir dešimties metų"— kartoja primygtinai bolševikai. Tas bolševikų atkaklus pasiryžimas įvarė geroką nerimą anglams.

Aleksandre Dumas.

Vilius Tell.

Išvertė P. Gs.

(Tąsa).

Nauji džiaugsmo balsai nuaidėjo per visą tvirtovę.

— Ir ką jūs manote daryti su manim?—paklausė Landenbergas nuleisdamas galvą.

— Mes manome prisiekdinti tamstą, kad niekad neįžengsi į Uri, Schvitzo ir Untervaldeno apskritis; kad niekad nepakelsi ginklo prieš išsivadavusius; kad niekad nekurstysi imperatorių pradėti karą, tai prisiekęs, tamsta galėsi eiti, kur tinkamas.

— Ar man bus leista padaryti pranešimą mano valdovui įvykius?

— Be abejo, — atsakė Zagheli.

— Gerai, — tarė Landenbergas. — Dabar aš noriu grįžti į savo kambarius; panaši priesaika turi būti gerai apgalvota, ypač jei norima jos laikytis.

Šį kartą, atrodė, likimas visais būdais palaikė sąmokslininkus. Nauji laisvės metai išaušo Helvecijai. 1307 metais sausio 1 ir 15 dienomis imperatorių pasiekė žinia apie žlugimą jo kariuomenės Tiuringijoje; tučtuojau paliepė rinkti naują, pasiskelbė pats vyksiąs ir jai vadovausiąs, ir sau įgimtu veiklumu pasiruošė naujam karui. Dar priruošiamieji žygiai nebuvo visiškai baigti, kai riteris Beringeris Landerbergas atvyko iš Untervaldeno ir jam papasakojo kas ten buvo įvykę.

Albertas nepasitikėdamas nekantriai klausė; paskui išsisklaidžius betkokiai abejonei, jis ištiesė ranką trijų kantonų link, ir savo kalaviju bei imperatorišku vainiku prisiekė iššūdyti visus ligi vienam tuos niekšingus kaimiečius, kurie dalyvavo sukilime. Landenbergas dėjo visas pastangas atkalbėti jį nuo kerštingo užmanymo; bet visa buvo veltui. Imperatorius paskelbė, kad jis pats vyksiąs prieš sukilėlius, ir 24 vasario paskyrė išvykimo dieną.

Tos dienos išvakarėse, Švabijos Jonas, jo broliaviaikis, Rudolfo sūnus, atvyko pas jį. Imperatorius buvo paskirtas to vaiko globėju ligi jis bus pilnametis; bet jau sukako dveji metai, kaip jo amžius leido jam išsivaduoti iš po karaliaus globos, o tuotarpu Albertas griežtai atsisakė sugrąžinti jo paveldėtas žemes; jis atėjo prieš išvyksiant dėdei paskutinį kartą pabandyti. Jis nužemintai atsiklaupė prieš jį, ir paprašė grąžinti jo tėvų hercogo vainiką. Imperatorius nusišypsojo, tarė keletą žodžių savo apsaugos karininkui, kuris išėjo ir tuojau sugrįžo su gėlių vainiku. Imperatorius jį uždėjo ant gelsvaplaukės broliavaikio galvos; ir šiam negalint atsistebėti, jis tarė.

— Štai vainikas, kuris tau pritinka; žaisk su juo ant mano dvaro ponių kelių, ir leisk man valdyti tavo žemes.

Jonas pabalo, drebėdamas pasikėlė, nutraukė vainiką nuo galvos, sviedė jį žemėn ir išėjo.

Kitą dieną, tuo metu, kai imperatorius lipė ant žirgo, vienas riteris nuo galvos iki kojų ginkluotas ir uždengtu veidu atsistojo šale jo. Albertas žiūrėjo į nepažįstamąjį, ir, matydamas jį stovėsiant toj pačioj vietoj, paklausė kas jis ir kokia teise jis seka paskui jį.

— Aš esu Švabų Jonas tamstos brolio sūnus, — atsakė riteris pakeldamas uždangą nuo veido;—vakar aš reikalavau grąžinti man žemes, tamsta atsisakei ir turėjai tiesą; tegu pirma šalmas nuvargina galvą, kuri turės nešioti vainiką; tegu ranka, kuri laikys skeptrą pirmą pavaldo kalaviją. Leisk man, valdove, eiti paskui tave, ir kai grįšiu daryk su manim, ką tinkamas.

Albertas žvaliai ir giliai pažiūrėjo į savo giminaitį.

— Nejaugi būčiau apsirikęs? — prašnabždėjo jis.

Ir, nieko jam neleisdamas nei neužsdrausdamas, išvyko žygin; Švabų Jonas sekė paskui jį.

1308 metais gegužės 1 dieną imperatoriaus kariuomemė pasiekė Reussos pakraščius. Buvo paruošti laivai kariuomenei perkelti, ir imperatorius

Valstybė ir spaudos laisvė.

Šioje gadynėje spauda turi didelę galybę; ji reiškia viešąją nuomonę, dažnai ją sudaro. Spaudos įtaka į tikybinį ir politiškąjį gyvenimą yra stačiai neišmatuojama. Labai daug žmonių šiandien iš laikraščių semia visą savo išmintį. Jau dei to valstybė negali būti visai nuošaliai nuo taip svarbaus viešojo gyvenimo veiksnio. Vis delto spauda tada pilnai atlieka savo uždavinį, kai yra laisva.

Spaudos laisvę ne visi vienodai supranta. Pavyzdžiui anarchistai, kurie jokios valstybės ir vyriausybės nenori pripažinti, norėtų visiškos laisvės spaudai. Visokie šmeižtai, melagystės, artimo garbės draskymai ir kiti panašūs dalykai, anot jų, negali būti baudžiami, jeigu tik daromi spaudoje. Valstybėje stačiai būtų nepakenčiamas gyvenimas, jeigu būtų galima rašyti tai, ko negalima viešai kalbėti. Tik nenuoramos gina tokią spaudos laisvę.

Yra dar į spaudos laisvę tokių pažiūrų, kad visa leidžiama rašyti, kas neliečia atskirų asmenų. Tik asmens garbė turi būti ginama ir užgautam duodama galimybė ieškoti teisme teisybės ir sau padarytos skriaudas atitaisymo. Tikybos ir doros niekinimai, vienų prieš kitus kurstymai, nesutikimų sėjimas—visa tai, anot jų, paliekama be bausmės. Valstybe, kuri leidžia pulti tikybą, dorą, visą visuomenės santvarką, šeimą ir nuosavybę, nepildo savo pagrindinių pareigų.

Dažniausia dabar spaudos laisvė taip suprantama, kad leidžiama spaudoje be cenzūros iš anksto reikšti savo nuomones, bet už jas reikia atsakyti prieš įstatymus. Kai spauda nusideda prieš įstatymus, tuomet kultūringoje valstybėje tokius spausdinimo sekvestruoja arba suima iki teismo. Žinoma, čia pasitaiko atskirų valstybės organų įsišokimų ir sauvaliavimų.

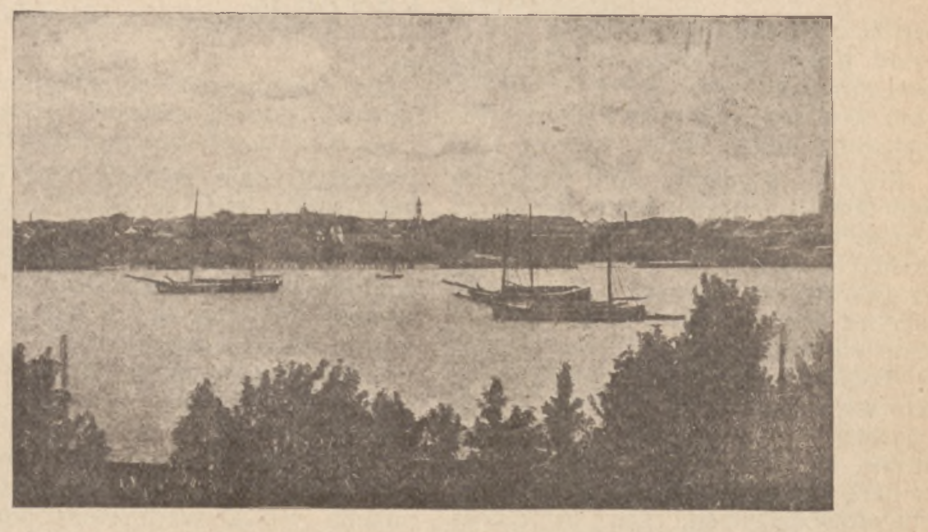
Bažnyčia stropiai daboja teologinių arba tikybinių raštų. Jos pareiga sergėti Dievo apreikštas tiesas ir perspėti tikinčiuosius prieš nukrypimus nuo tiesos. Klaida greit įkrenta žmogaus protan. Kartais gana keleto žodžių, kad tikybinė klaida įsmigtų giliai į žmogaus protą ir širdį. Jai iš ten išrauti paskui reikia daugelio išrodinėjimų ir ištisų knygų. Suprantama, delko Katalikų Bažnyčia taip uoliai rūpinasi apsergėti katalikų leidžiamas tikybines knygas ir raštus nuo klaidų ir net perspėja tam tikru indeksu ar nurodymu knygų, kurios del tilpusių ten klaidų esti daugumai skaitytojų labai pavojingos.

Del tokio katalikų atsargumo nėra pavojaus mokslui. Priešingai, sulaikymas skaitytojų nuo klaidingų kreivakelių palengvina pažinti tiesą. Mūsų protas tada mažiau klajoja klaidų miške. Galėjo būti, kad ir čia vienur kitur buvo perdėta. Ir Bažnyčios atstovai yra žmonės ir negalima iš jų reikalauti visiško tobūlumo. Bet daug daugiau katalikų visuomenė turėtų nuostolių, jeigu būtų visiškai neribojama spaudos laisvė nei valstybiniais, nei bažnytininis įstatymais. Klaida ir melas negali turėti spaudoje vienodų teisių su tiesa, kaip negali būti vaistinėse lygiai pardavinėjami visiems ir vaistai ir nuodai.

Politiniais sumetimais valstybių vyriausybės dažnai labai varžo spaudos laisvę. Gerai visi tai atmename, kaip buvo varžoma spauda karo metu, Juk apie vokiečius tik bloga buvo galima rašyti Rusijoje. O ką jau kalbėti apie tokį spaudos suvaržymą, kaip buvo lietuvių spaudos uždraudimas. Čia jau mažiausio teisingumo rusai nesilaikė, norėta Lietuva surusinti, Didvyriškai lietuviai užprotestavo prieš galingą Rusiją, stojo didelėn kovon už savo spaudos laisvę ir tą kovą 1904 m. balandžio m. 24 d. (naujojo stiliaus gegužės m. 7 d.) laimėjome.

Tiesa, rusai susilaukė, kad tuo metu ties Jalu ir Port Arturu rusų žemėje dundėjo japonų armotos, bet iš kitos pusės jau jie matė, kad lietuvių spaudos nesulaikys. Ji iš Amerikos ir iš Prūsų įvairiais keliais plaukdavo Lietuvon ir pasiekdavo sodiečių šiaudines pastoges. Čia mes, lietuviai, kovojome gražiausioje to žodžio prasmėje už spaudos laisvę. Dabar tik mokėkime tą savo spaudą branginti, neterškime jos įvairių parsidavėlių raštais. Lietuvis, ilgus metus kovodamas už savo spaudos laisvę, buvo buvo įpratęs žiūrėti į lietuvišką elementorių, knygą ir laikraštį, kaipo šventą dalyką. Spauzdintą žodį lietuvis labai brangino, juo tikėjo. Deja, dabar kai kurie rašytojai, klaidingai supratę spaudos laisvę, pradėjo savo raštais niekinti tai, ką lietuvis amžiais brangino ir už ką daug kentėjo. Dar labiau karo metu vokiečiai sumanė už savo pinigus ir savo tikslams leisti lietuvių kalbą laikraščius. Jie ne lietuvių reikalus gynė, tik vokiečių. Taip ir dabar iš Vilniaus platinami laikraštukai, paveiksleliai iš iškilmių aprašymai, lietuviškai rašyti, bet visai lietuviams svetimi. Vieni jų dedasi labai dievobaimingi ir maldingi, kiti visiškai bedieviški, bet visi jie peikia Lietuvą ir lietuvius, giria gi tuos, nuo ko lietvviai nemaža kenčia. Lietuvoje tokių raštų neleidžiama platinti, bet Vilniaus krašte nėra kam sudrausti. Čia mes patys, lietuviai katalikai, mokėkime tokius raštpalaikius deginti, kaip mūsų tėvai mokėdavo deginti lietuviškas Muravjovo tarnų įspraustas jiems maldaknyges, rusiškomis raidėmis rašytas. Mokėkime gerus grūdus atskirti nuo pelų.

Katalikas.

Lietuvos uostas — KLAIPĖDA. Reginys nuo Kuopų.

Balsas iš provincijos.

Mes, adutiškiečiai, susilaukėme, ačiū Dievui, XX amžiaus ir negalime išbristi iš skurdo ir vargo del visokių mokesčių. Kiek čia mes turime visokių organizacijų (Koło Młodzieży. ognisko. kółko rolnicze, strzelcy, komitet opieki społecznej)—sunku jas visas ir suskaityti. Kad žmogus nusiautum, tai kojų ir rankų pirštų pritruktų! Kam čia jos visos įsteigta. mes tai gerai suprantame. Jų tikslas — mūsų meilę ir prisirišimą prie gimtosios kalbos susilpninti, neduoti mums savo kalba kalbėti ne tik valdiškose įstaigose, bet ir šiose organizacijose; tos organizacijos daug yra prisidėjusios ir prie mūsų kalbos pašalinimo iš bažnyčios, — žodžiu jos viliote vilioja mus į savo glėbį, kad tik greičiau ištautinti. Tačiau ne visi gerai numato prie ko jos eina. Atsiranda ir tokių kvailių, kurie, sakysime, stoja į „strzelcus", nes tos organizacijos nariai, girdi, trumpiau tarnaus kariuomenėje. Bet paskutinieji atsitikimai jau ir jiems akis atvėrė.

Del ištikusio nederliaus valsčius gavo 580 auks. sušelpti vaikučius, kurie lanko mokyklas ir kurie dar nepasiekė 7 metų amžiaus. Dar prieš tai valsčiaus taryboje buvo kalbėta, kad pašalpa bus duodama *visų mokyklų* vaikams, ir net buvo sudarytas šį reikalą tvarkyti atskiras komitetas. Bet kai susilaukėmė pinigų, tai vuitas per telefoną gavo iš storastijos į savo paklausimą atsakymą, kad šie pinigai skiriami tik *valdiškų mokyklų vaikams*, nes privatinės mokyklos ir pačios gerai laikosi. Čia jau mes gerai supratome, kad lygybė tapo išguita ir kad visos tokios organizacijos ir komitetai tveriami tik mums akis muilinti; lietuviai ir baltgudžiai iš to komiteto išstojo. Šis atsitikimas mus ir verčia pagalvoti: ar lietuviai nukentėjo, ar nenukentėjo nuo nederliaus? Ar lietuvių vaikučiams reikia, ar nereikia valgyti? ar čia yra pašalpa, ar vaikų viliojimas į valdiškas mokyklas? Atsakymas į kai kuriuos klausimus mums žinomas, o į kitus—mes ir patys galime atsakyti...

Mes, adutiškiečiai, užsidarykime savo širdyse tėvų meilės kibirkštelę, neduokime išplėšti jos iš mūsą širdžių, nesidėkime prie tų draugijų, nes jos ne mums įkurtos, ir jos mūsų gyvenimo nepalengvins, tik apsunkins. Tik burkimės ir tverkime savo draugijas, kaip tai: Šv. Kazimiero, ūkio ratelius, „Ryto" draugijos skyrius; rašykimės prie jų ir dirbkime jose, kiek galėdami; ir tik tuomet susilauksime geresnės ateities. Sostoję petys į petį su knyga ir laikraščiu rankose žengkime pirmyn prie šviesesnio rytojaus!

Diedukas.

Sodžius „Lithuania".

Amerikoje viename sleny apsigyveno keleta lietuviškų šeimynų; dabar ten išaugo graži parapija su lietuvių mokykla, paskaitų salėmis, teniso aikštėmis ir t. t. Ši graži tyli vieletė primena lietuvišką sodžių, kuris ir užrašytas Wašingtono knygose „Lithuanija" (Lietuva).

---

jau buvo bežengiąs į vieną jų, kai Švabų Jonas pasipriešino, sakydamas jog jie pernelyg prikrauti, kad jis galėtų leisti savo dėdei patirti pavojų, kuris laukė paprastus kareivius. Jis jam pasiulė sėstis į mažą luotą, kuriame tebuvo tik Valteris Eschembachas, jo turtų valdytojas, ir trys jo draugai, Rudolfas Wartas, Robertas Balmas ir Konradas Tegelfeldas. Imperatorius atsisėdo šaly jų. Kiekvienas riteris laikė už pavadžios savo arklį, taip kad šis plaukdamas galėtų sekti savo poną, ir mažas luotas kaip bematant perkėlė imperatorių ir jo palydovus į kitą pusę.

Kelių žingsnių atstu nuo pakraščio, ant mažos aukštumos augo vienui vienas ąžuolas; Albertas nuėjo atsisėsti jo paūksnėj ir iš ten prižiūrėti kariuomenės persikėlimą. Jis atrišo savo šalmą ir pabruko po kojom.

Tuo metu, Švabų Jonas, apsidairęs aplink, ir matydamas visą kariuomenę stovint kitoj upės pusėj, paėmė ietį, užsėdo ant žirgo ir nuduodamas darąs nekaltus pratimus zovada įsmeigęs ietimi pervėrė imperatoriui gerklę. Tą pačią akimirką, Robertas Blumas, pasinaudodamas šarvų nebuvimu, savo kalaviją įsmeigė jam į krūtinę, o Walteris Eschenbachas kirvuku perskėlė jam galvą. Rudolfas Wartas ir Konradas Tegeldas persigando ir su kardais rankose stovėjo kaip nebiliai.

Keršintojai pamatę imperatorių parklupus, dirstelėjo viens į kitą, ir neištarę žodžio pasileido bėgti kas sau, tuotarpu Albertas, merdėdamas, kapstėsi be pagalbos: praeidama vargšė moteris pribėgo prie jo, ir germanų imperijos valdovas užmerkė akis ant ubagės rankų, kuri savo skuduriais sustabdė jo kraujo bėgimą.

Užmušėjai paliko klaidžioti po pasaulį. Ziurichas jiems uždarė savo vartus; trys kantonai atsisakė juos įsileisti. Jonas tėvžudys persikėlęs kiton Reussos pusėn, ant kurios pakrančių buvo padaręs savo nusikaltimą, pabėgo Italijon. Jį matė Pizos mieste persirengusį vienuoliu; paskui jis išnyko Venecijos pusėj, ir apie jį nieko nebuvo girdėti. Eschenbachas gyveno trisdešimts penkius metus persivilkęs piemens rūbais Wuertenbergo kampely, ir tik prieš mirdamas pasisakė, kas esąs; Konradas Tegelfeldas išnyko lyg žemė būtų jį prarijusi, ir numirė nežinia kur nė kaip. Rudolfas Wartas, vieno giminaičio išduotas, buvo sukapotas į gabalėlius, ir dar gyvas buvo atiduotas plėšriems paukščiams. Jo žmona, nenorėjusi jį palinkti, klūpėjo šale jo kankinimo vietos, ir kur jis jai kalbėjo drąsindamas ir ramindamas ligi neužgeso.

Iš Alberto vaikų du pasiryžo atkeršyti tėvo mirtį, tai buvo Leopoldas ir Agnieška; Leopoldas vadovaudamas kariuomenei, Agnieška dalyvaudama kankinimuose. Šešiomdešimčiai trims riteriams nekaltiems, bet užmušėjų giminaičiams, buvo nukirstos galvos Farnenghene. Agnieška ne tik dalyvavo ekzekucijoj, bet atsistodavo taip arti šale jų, kad greitai kraujas betekėdamas pasiekė jos kojų ir galvos krito šale jos. Jai buvo pastebėta, kad jos drabužiai susikruvinti. „Tegu, — atsakė ji, — man daug maloniau apsitaškyti tuo krauju, negu braidyti po rasą." Pasibaigus žudymui, ji įsteigė nuteistųjų lėšomis turtingą vienolyną Konigsfeldene, toj pačioj vietoj kur jos tėvas buvo nužūdytas, ir ten apsigyveno ligi savo dienų pabaigos melsdamosi ir atgailėdama.

Tuo metu hercogas Leopoldas ruošėsi karan; jo įsakymu, grafas Otonas Strassbergas pasiruošė persikelti per Brueningą su keturiais tūkstančiais kareivių. Daugiau tūkstanties vyrų apginklavo Wellisan, Walhausen Rolhenburgo ir Liucernos valdžios, kad užklupti Untervaldeną iš ežero pusės. Patsai hercogas žygiavo prieš Schvitzą su rinktinėm dalim, paskui kurias vilkosi vežimai su virvėmis sukilėlių kartuvėms.

Sukilėliai ant greitųjų surinko trylikų šimtų vyrų, kurių keturi šimtai iš Uri ir trys šimtai iš Untervaldeno. Tos kariuomenės vadovavimas buvo pavestas senam vadui Rudolfui Redingui, kurio prityrimu visi trys kantonai labai pasitikėjo. Lapkričio m. 14 d. mažytė kariuomenė užėmė pozicijos Sattelio pakalnėj, ties neišbrendamom balom, o užu tų balų buvo išsitiesęs Egerio ežeras.

Sveikatos kampelis.

Maistas.

(*Pabaiga*).

Riebalai degdami kūne pagamina mums šilimos ir jėgos, be to tam tikras jų kiekis atidedamas po oda ir kitose vietose, susidaro tuo būdu riebalų atsarga blogesniam laikui, kada kūnas priverstas arba badauti arba del ligos ir apetito stokos negali normaliai maitintis. Tokiose apystovose organizmas ir maitinasi tais atsargos riebalais, kaipo to pasėka yra kūno suliesėjimas. Taigi matome, kaip naudinga yra turėti kūne tam tikrą riebalinių audinių atsargą, bet kartu reikia pažymėti, kad per didelis kūno riebumas yra labai kenksmingas. Į parą vidutiniškai imant riebalų maiste turi būti mažiausia 50 gramų.

Labai riebus maistas dvejais atžvilgiais yra kenksmingas. Pirmiausia didelis riebalų kiekis skilvelyje apsunkina virškinimą, antra ne visas šiame atvejuje riebalų kiekis sudega, taip kad dalis jo kraunasi audiniuose ir vidaus organuose; kaipo to pasekmės dažnai būna jaknų ir ypač pavojingas *širdies nutukimas*.

Angliavandenis sutinkamas beveik išimtinai augaliniame maiste; jis vaidina svarbią rolę žmonių maiste. Veikiant įvairiems virškinimo syvams angliavandenis pavirsta cukrumi. Cukrus, panašiai kaip riebalai, degdamas gamina jėgą ir šilimą. Be to organizmas dažnai iš cukraus pagamina riebalus ir todel dažnas cukraus ir bendrai maisto, iš kurio galima cukrus pagaminti, vartojimas turi įtaką į riebalų formavimąsi kūne. Įvairios grynojo cukraus rūšys nereikalauja virškinimo, kadangi organizmas išsyk ir labai lengvai juos sau pasisavina. Taigi cukrus yra svarbus ligonių maitinime ir bendrai tokiuose atsitikimuose, kur svarbu greitas ir lengvas organizmo maitinimas.

Angliavandenių vidutiniškai į parą suaugusiam žmogui reikia suvartoti apie 500 gramų.

Angliavandenio randasi tankiausiai vartojamuose maisto produktuose. Del jų pigumo yra tai svarbiausias neturtingos gyventojų dalies maistas. Yra žmonių manančių, kad vien augalinis maistas yra sveikiausias ir jie mėsos nė burnon neima. Yra tai t. v. *vegetarjanizmas*. Vegetarjonys mano, kad augalinis maistas priduoda žmogui daugiau energijos ir gyvumo, pailgina gyvenimą ir t. t. Del vietos stokos neįrodinėsime, kad panašus tvirtinimas yra klaidingas. Žmogus turi maitintis maišytu maistu — ir augaliniu ir mėsiniu, — nes tik toks maistas galės atnešti naudos.

Negalima nepaminėti, kaip didelės įtakos maistas turi žmonių sveikatos stoviui. Ir taip laike karo pastebėta, kad *vėžio liga*, *padagra*, *cukrinė liga*, kaipo turtuolių ligos, žymiai sumažėjo, tuo tarpu kai varguolių ligos, kaip *džiova*, *plaučių uždegimas ir įvairios žarnų ligos*, padidėjo.

P. K—čius.

Trumpos žinios.

— Pirinejų kalnuose, tarp Ispanijos ir Prancūzijos, yra mažutė Andoros respublika. kuri priskaito apie 10 0 gyventojų. Ispanija sumanė imti iš Andoros naujokus į savo kariuomenę. Andoriečiai sumobilizavo savo kariuomenę iš 40 vyrų ir pasiryžę gintis. Jie kreipėsi prie Prancūzijos, prašydami pagalbos.

— Indija nerimsta. Indijos parlamente mesta dvi bombos, matomai taikinta į ministerius; suimta du vyrai, pas kuriuos rasta bombos ir revolveriai.

— Pas mumis Europoje šalčiai, pūgos; Amerikoje gi tuo pačiu metu karščiai siekia 30° C.

—- Susirgo Vokietijos prezidentas Hindenburgas; jis jau senas žmogus ir galima laukti katastrofos.

— Japonija atsisakė patvirtinti Kelogo paktą. Mat, pakte nužiūrėta, kad jį tvirtina parlamentai, o Japonijos konstitucija yra pavedusi tuos tvirtinimus tik imperatoriui.

— Iš Paryžiaus praneša, kad 20 metų jaunuolis panorėjo pasimatyti su prancūzų ministeriu pirmininku Puankarė ir pareiškė, kad norįs jį nužudyti. taunuolį suėmė, jokių ginklų pas jį nerado.

— Ženevoje renkasi ekonominė Tautų S-gos Komisija, kuri svarstys muitų klausimus. Kita komisija ieškos priemonių kovai su pinigų padirbinėtojais.

— Nikaragua valstybėje buvo sukilęs generolas Sandino prieš Jungtines Amerikos valstybes. Jis dabar kreipėsi į Pietų Amerikos lotynų valstybes sušaukti kongresą, kuris turėtų išspręsti nesusipratimus tarp Nikaraguos ir U. S. A.

— Vienoje Amerikos upėje apvirto laivas. Keleivius apipuolė krokodilai ir suėdė kelis žmones; kiti išsigelbėjo įlipę tik į medžius.

— Rygoje iš 100 metrų aukštumos nukrito lėktuvas ir sudužo visiškai.

— Londonan atvyko Egipto užsienių ministeris; jis tarsis su Anglijos vyriausybe svarbiais klausimais.

— Jungtinės Amerikos valstybės pastatė prie sienos su Meksika 10.000 kareivių, tai kariuomenei įsakyta įsiveržti Meksikon, jei į Ameriką pereitų meksikiečiai. Meksikos vyriausybė tuo susirūpinusi ir pradėjo tartis su Amerika. Tame pasienyje eina smarkios kautynės tarp Meksikos sukilėlių ir vyriausybės kariuomenės.

— Rusijoje anglų pramonininkų delegacijai pareikšta, kad Rusijos ekonominė būklė gera, pramonė aprūpina be svetimos pagalbos visus Rusijos reikalus, ypač kariuomenės. Delegaciją, matomai, šaltai priėmė.

— Vienoje kiek aprimęs automobilių fabrikose streikas vėl atgijo; 13 fabrikų darbininkai vėl metė darbą,

— Amerikoje del karščių mirė 5 žmonės.

Įvairenybės.

Potvyniai Amerikoje.

Misisipi upė Amerikoje šiemet labai patvino. Sniegas greitai sutirpo, vanduo sugriovė užtvaras ir užliejo šimto mylių plotą: atsirado nelyginant jūra.

Daugiausiai nukentėjo Elbos miestas; jo gyventojus potvynis užklupo netikėtai, vidunaktį, kuomet visi saldžiai miegojo; dar išvakarėse buvo pranešta, kad viskas esą tvarkoje. Vanduo kilo nepaprastai greit ir per pusvalandį pasiekio 2 metrų. Nelaimingi gyventojai pasislėpė aukštesnėse vietose. Stačiai iš lovų, vien skalbiniuose, skubiai kraustėsi iš namų. Ir šaltas oras (buvo tik 2° šilumos) nemaža vargino juos. Apačioje gi vanduo jau siekė antruosius namų aukštus, kunkuliavo ir greitai veržėsi vis pirmyn. Ne vienam jų ateidavo mintis: kas bus, kai vanduo paplaus namų pamatus?

Upės pakraščiuose budėta. Išplaukė gelbėti motoriniai laivai, išlėkė aeroplanai; bet pakliūti Elbos miestan nebuvo galimybės: stipri vandens srovė akimirksnyje viską nunešdavo ir stipriausi laivai negalėjo pasistūmėti prieš vandenį. Lėktuvai, tiesa, skraidė ant miesto, bet naudos iš to buvo maža; lakūnai galėjo tik išmesti gyventojams šiek tiek maisto. Tik praslinkus parai laiko, kai jau vanduo kiek truputį nurimo, galima buvo pradėti gelbėti nelaiminguosius: laivai paimdavo nuo stogų nukentėjusius ir išveždavo saugion vieton.

Kiek žmonių ir jų turto žuvo kiek sugriauta namų ir kiek jų apgadinta — žinių dar nėra; spėjama, kad nuostoliai bus milžiniški. Be Elbos nukentėjo dar Ženevos, Pustono ir Viskonsino miestai.

Kitų nelaime pasinaudojo piktos valios žmonės. Kilus sumišimui, jie ramiausiai atplaukdavo į apleistus butus ir—plėšdavo. Iš pradžių nieks į juos nekreipė ir domės: visi manė, kad jie padeda gelbėti. Tik vėliau policija susigriebė, bet vagiliai jau spėjo gerokai pasipelnyti.

Kiek yra žydų.

Laikraščiai praneša, kad visam pasauly yra 15,430,000 žydų.

Lenkijoj gyvena 3,300,000 žydų. Amerikos Jungtinėse Valstybėse — 3,100,000, Rumunijoj—650,000, Vengrijoj—450,000, Austrijoj — 300,000, Lietuvoj — 250,000, Olandijoj—110,000, Ukrainoj—2,300,000, Rusijoj — 900,000, Vokietijoj — 540,000, Čekoslovakijoj — 540,000, Anglijoj — 300,000, Pietiniam Sijame — 200,000, Palestinoj — 110,000.

Lietuvoje, kaip matome, žydų virš dvigubai, negu Palestinoje; jie Lietuvoje ir Lenkijoje sudaro apie dešimtą dalį visų gyventojų.

Turtai ežero dugne.

Gražioje Italijoje yra gražus Nemi ežeras. Apie šį ežerą italai yra sudėję nemaža gražių pasakojimų. Visi jie kalba apie didelius lobius, kuriuos būk tai yra įmetę Rymo imperatoriai. Buvo kelis kartus mėginta patikrinti tie pasakojimai, bet visos atskirų žmonių pastangos baigėsi niekais. Paskutiniu metu mokslo vyrams pasisekė tikrai susekti, kad Nemi ežere yra nuskandinti du Kaligulos imperatoriaus laivai.

Kaligula tuose laivuose puotavo su savo dvariškiais ir pasibaigus puotai paliepė juos nuskandinti su visais turtais, kurie buvo laivuose. Despoto paliepimas buvo išpildytas.

Dabar italų vyriausybė pasiryžo Nemi ežerą nusausinti. Nemi ežerą sujungė latakais su kitais ežerais ir jūra ir pradėjo semti vandenį. Vyriausybės pastangos davė gerų rezultatų. Jau dabar iš vandens pasirodo vieno laivo viršutinė dalis, ir tikimasis, kad birželio mėn. darbai bus baigti ir laivai bus ištraukti iš vandens: Šios senovės liekanos turi nemaža vertės mokslui geriau pažinti žilą senovę. Kai kurie laikraščiai, rašydami apie tai, dar priduria pageidavimų, kad visi nuskandinti senovėje turtai patektų jų ieškotojų rankas.

Prima aprilis.

Senai labai senai yra įsivyravęs paprotis balandžio mėn. 1 d. vienas kitą apgaudinėti, pasijuokti. Tie juokai dažniausiai nekalti, nekenksmingi.

Vienas mūsų skaitytojų užklausė, iš kur toks paprotys. Tikrų žinių nėra, te bėr tik spėliojimai. Štai vienas jų. Senovėje Ryme balandžio mėn. 1 d. iškrito sniegas; sniegas tan bendra retenybė, o jau balandžio mėn. — tai stačiai nepaprastas apsireiškimas Sniegas greitai sutirpo, bet rymiečiai vienas kitam apie tai ilgai pasakojo. Kitais metais sukakus balandžio 1 dienos ne vienas mėgstąs juokus platindavo naujieną būk iškritęs sniegas, ir priversdavo tai tikrinti. Kuomet prigautasis betikrindamas naujieną net ir supykdavo, apgaudinėtojas, norėdamas pataisyti nuotaiką, sakydavo: „prima aprilis" (balandžio 1 diena). Tas paprotis, kaip spėja, paskui iš Rymo persimetė ir į kitas šalis.

Kiekvienas jau buvo bepasirengiąs nakčiai budėjimo vietą, kai naujas būrys iš penkių dešimtų vyrų pritapo prie jų. Tai buvo ištremtieji iš Schvitzo, atėję prašyti brolius jiem dalyvauti bendroj kovoj, neveizdint į jų kaltes. Rudolfas Redingas paklausė senųjų ir išmintingesniųjų, ir jiem buvo pareikšta esą nevalia kompromituoti šventą laisvės reikalą įsileidžiant į gynėjų tarpą suteptus žmones. Ištremtiems buvo uždrausta kovoti Schvitzo teritorijoj. Jie pasitraukė, nakčia kurį laiką žygiavo ir apsistojo pušyne ant kalno, Zugo teritorijoj.

Anksti rytą sukilėliai pamatę blizgant austrijokų ietis. Iš savo pusės jie pastebėjo mažą skaičių žmonių, kurie buvo pastoję jiems kelią. Jie nušoko nuo žirgų, ir, pamatę, kad jie jau pavargo nuo ginklų sunkybės, jie žaibo smarku puolė juos. Visi kas bandė pasipriešinti, buvo iškarto parblokšti, ir toji žmonių vilnis tuo pačiu žygiu atsimušė į riterių rindas, kuriuos ši pradėjo mindžioti, taip puolimas buvo baisus ir netikėtas.

Tuo pačiu metu pasigirdo riksmas užpakaly. Uolos rodos atitruko nuo žemės ir pakilusios šokinėdamos užvirto rindas, naikindamos žmones ir arklius. Kas būtų pasakęs, kad kalnas įgavo gyvybės, ir palaikydamas sukilėlius, lyg liūtas kratė karčius. Kareiviai matydami negalėsią atsiginti mirtim už mirtį, persigandę pabėgo. Tuo metu, pryšakinės dalys, sutruškintos piemenų kaimiškais ginklais, betvarkėj išsisklaidė. Hercogas Leopoldas tarėsi esąs apsuptas skaitlingų priešų; jis davė įsakymą arba pavyk i pasitraukti, pats pirmasis paliko kovos lauką, ir tą patį vakarą, sako vienas biografas, atsidūrė Wintherthure išblyškęs ir nusiminęs. Grafas Strassbergas pasiskubino persikelti už Brueningo, pranešdamas austrijokų nepasisekimą.

Tai buvo pirmas sukilėlių laimėjimas. Imperijos diduomenės žiedas krito po smūgiais vargšų piemenų ir prastų kaimiečių, ir įtrešė tą garbingą laisvės šalį.

Pati kova buvo pavadinta reikšmingu *Morgensterno* vardu, nes buvo pradėta aušros žvaigždei sušvitus.

Tuo tai būdu Schvizto vyrų vardas išgarsėjo visam pasauly, ir pradedant pergalės diena, sukiliai buvo praminti šeicariečiais, nuo žodžio S c h v i t z e r k a s ženklas žmogų iš Schwico. Uri, Schvitzas ir Untervaldenas patapo žydiniu, aplink kurį vienas po kito susispietė kiti kontonai, kuriuos 1815 metų sutartis priskaitė net dvidešimt du.

Kai del Villiaus Tell, kuris taip aktingai, nors ir prieš savo norą, dalyvavo sukilime; suardę jo pėdsakus Laupeno kovos lauke, kur jis kovesi kaip paprastas šaulys tarp septynių šimtų vyrų iš mažų kantonų; jis mums vėl išnyksta iš akių ligi savo mirties valandos, kuri nutiko, kaip manoma, 1354 metų pavasarį. Sniego tirpimas pakėlė vandenį Schacheno upėj. Vanduo paplovė ir nuvilko su savimi namelį. Ant jo griuvėsių Vilius pamatė lopšį beplaukiant ir užgirdo vaiko balsą; jis tuojau šoko į upę, pasiekė lopšį, ir jį pastūmė į pakraštį. Bet tuo metu, kai jis pats buvo bekopiąs į pakraštį, bekrisdama banga užgavo jį ir be žado suklupdė. Ir jis išnyko drumstose vilnyse. Yra išrinktųjų žmonių, kurių mirtis vainikuoja gyvenimą.

ŪKIO SKYRIUS.

Apie bulves.

Bulvės pas mus užima antrą sulig svarbumo po rugių vietą ir todel nuo jų pasisekimo daug pareina ūkininko gerovė. Jeigu kuriais metais bulvės nepasiseka, tai ūkininkas ne tik neturi kuo penėti gyvulių, bet ir pats neturi ką valgyti. Arčiau prie miestų arba vietose, kur yra krakmolo fabrikai arba bravorai, bulvės kur kas geriau apsimoka sodinti, negu kurie kiti augalai, nes jos daugiau ūkininkui duoda pelno. Be to, sodinant bulves ir dirva pasitaiso, nes bulves noromis nenoromis reikia kaupti kartą arba du, todel dirva susipurina ir daug piktžolių išsinaikina, todel bulvienoje javai geriau nusiduoda, negu kurioj kitoj vietoj.

Reikia pastebėti, kad pas mus ligi šiolei bulvių sodinama palyginamai gana maža, nes dažniausia tiktai daržuose. Priežastis čia greičiausia bus ta, kad ūkininkai ne visai supranta šių augalų naudingumą. Gali būti, kad ūkininkus iš dalies baido gana dažni bulvių nederliai pas mus. Bet tai bereikalinga baimė. Bulvės yra visiškai tinkami mūsų sąlygoms augalai ir jei jos atatinkamai pasodintos, tai beveik visuomet galima tikėtis gerų jų derliaus.

Tiesa, pereitais metais ir geriausiai pasodintos bulvės pražuvo. Tačiau reikia neužmiršti, kad pereiti metai buvo išimtini ir tokie ne davnai pas mus pasikartoja. Jei bulvės pas mus dažnai nenusiduoda, tai čia dažniausia būna kalti patys ūkininkai, nes neprirengia kaip reikia dirvos, negerai bulves pasodina ir nemoka pavinkti atatinkamom rietoms bulvių atmainų. O tai juk yra begalo svarbu. Todel aš čia paduosiu žiupsnelį žinių, kas reikia daryti, kad bulvės gerai užderėtų.

Bulvės ir klimatas.

Ūkininkas, žinoma, negali pakeisti klimato (oro) sąlygų, kurios viešpatauja jo krašte. Tačiau, ūkininkas turi žinoti ir vietos klimatą ir tas temperatūros ir drėgnumo sąlygas, kurios bulvių augimui labiausia tinka. Tiktai tada bus galima prisitaikinti prie tų sąlygų, parinkti atatinkamas bulvių atmainas ir pataikinti atatinkami sodinimo būdai.

Geram bulvių augimui reikalinga šiltas ir vidutiniai drėgnas oras. Bulvės praplitusios gana plačiai, tiek į pietus, kaip lyginai į šiaurę. Tai yra galima tiktai todel, kad bulvių yra daugybė visokių atmainų, kurios savo augimui reikalauja įvairaus laiko, su nevienodu kiekiu šilumos (ankstyvosios ir vėlyvosios bulvės) ir todel, kad bulvės ne taip yra jautrios kas link drėgnumo. Vietose su šaltesniu oru gali drąsiai būti auginamos ankstyvosios bulves, kurios pasitenkina mažesniu kiekiu šilumos. Šiltesniuose gi kraštuose galima sodinti ir vėlyvesnės bulvės, kurios savo augmui daugiau reikalauja šilumos. Čia dar turiu pabrėžti, kad nuo atatinkamo bulvių atmainos parinkimo labiausia pareina bulvių derlius.

Prie drėgnumo, kaip jau sakiau, bulvės ne taip jautrios. Jei ilgesnį laiką stovi drėgni orai, tai bulvėms gali daugiau pakenkti, negu ilgesnės sausumos, norint esant ilgesnį laiką sausumoms bulvės taip pat nukenčia. Gerai prirengus dirvą ir atatinkamai prižiūrint augimo metu, bulvės gali gerai nusiduoti kaip grėgnais, taip lygiai ir sausais metais. Be to, bulvės gali pakęsti ir ilgesnes sausumas.

Kokia bulvėms žemė geriausia tinka.

Kai del dirvos, tai bulvės nėra lepios. Sodinti jos galima į visokias dirvas. Tiktai reikalinga, kad dirva nebūtų perdaug drėgna, bet pakankamai drėgna. Purioje žemėje lengviau atsiranda bulvės ir daugiau gauna oro, Geriausia bulvės uždera juodžemyje, lengvose ir vidutinėse prie molio dirvose ir gerai įtręštose smėlio dirvose. Tačiau, norint bulvės ir ne lepūs augalai, tačiau geriausią derlių jos duoda tiktai geroje ir gerai įtręštoje dirvoje.

Kaip bulvėms dirvą tręšti.

Visi augalai minta vienodai, bet ima savo šaknimis reikalingų maisto medžiagų—tai daugiau, tai mažiau — žiūrint kokie augalai. Maisto medžiagų kiekis dirvoje po kiekvieno derliaus sumažėja, ir juo dirva labiau išnaudota, juo ji mažiau derlinga. Kad žemė būtų gera ir kad bulvės joje gerai galėtų augti, ji reikia būtinai tręšti, tai yra papildyti maisto medžiagomis.

Visų augalams reikalingų maisto dalių yra gyvulių mėšle, todel geriausia visokioms dirvoms trąša, yra be abėjo gyvulių mėšlas. Gyvulių mėšlas ne tik suteikia dirvai reikalingų augalams maisto dalių, bet ir pačią dirvą pagerina. Mėšlo puvinys daro žemę šiltesne, o kietas molines dirvas puresnėmis. Be to, nuo mėšlo lengvos smėlio dirvos geriau laiko drėgnumą ir todel jose paskui visokie augalai kur kas geriau užauga.

Gyvulių mėšlą galima duoti tiems augalams, po kurių sodinama bulves. Jeigu norima mėšlo duoti stačiai bulvėms, tai jis išvežti ir aparti geriausia iš rudens. Jei iš rudens mėšlą bulvėms del kurių nors priežasčių neapartėte, tai galima jis aparti anksti pavasarį. Tačiau pavasario trešimui tinka tiktai gerai perpuvęs mėšlas.

Pas mus ūkininkai dažnai aparia mėšlą bulves sodinant. Bet tai yra negera, nes tada bulvės labiau auga į virkščias, o bulvių duoda maža. Ypač nenaudinga šviežiu mėšlu tręšti bravorines bulves, nes nuo to sumažėja jose krakmolo.

Bulvėms trąšti tinka ir žmonių mėšlas (auksas), kurį reikia išvežti iš rudens. Kitaip bulvės sumažėja krakmolo, daros labiau vandeningos ir ne taip skanios. Duodant į dirvą durpžemio (torfo), pridedant bent kiek mėšlo, galima taip pat padidinti bulvių derlių,

Jeigu ūkyje maža mėšlo, tai dirvą bulvėms galima tręšti mineralinėmis trąšomis. Mėginimais patirta, kad bulves geriausia dera tada, kai pusę trąšos duoda pavidale gyvulių mėšlo, o kitą pusę — pavidale mineralinių trąšų. Iš mineralinių trąšų bulvių trešimui vartojama šias trąšas: superfosfatą arba tomamilčius, 30% arba 40% kalio druską ir azotniaką arbą salietrą. Kiek kurių trąšų bulvėms duoti, iš kalno sunku pasakyti, nes tai pareina nuo to, kokia žemė. Jei žemė labiau nualinta, tai dirbtinių trąšų duodama daugiau, o jei mažiau nualinta — tuomet mažiau. Apskritai, tai juodžemiams labiausia būna reikalinga fosforo rūgšties trąša, todel į tokias duodama tomamilčių arba superfosfato. Molinės dirvos, be fosforo rūgšties trąšos, būna reikalingos dar ir azoto trąšos, būtent azotniako arba salietros, nes tokiose dirvose maža būna puvinio. Gi lengvose smėlio dirvose esti reikalingos visos trys trąšos, būtent: fosforo rūgšties, kalio ir azoto.

Kiek kurių trąšų duoti bulvėms, tai pareina nuo to, kokia dirva. Apskritai galima duoti tiek trąšų: superfosfato 2—3 maišus, tomamilčių 2 — 4 maišus, azotniako arba salietros 1—$1^1/_2$ maišo ir kalio druskos 1—2 maišu į ha. Lengvoms dirvoms geriau tinka tomamilčiai, o kietoms molinėms — superfosfatas. Superfosfatą, tomamilčius ir kalio druską išbarsto kokia 2—3 savaites prieš bulvių sodinimą ir įakėja, o salietrą išbarsto paviršiumi, kai bulvės jau sudygsta, tai yra bulves išakėjus.

Bulvėms labai naudinga dar žalioji trąša, ypač kur vasaros drėgnos ir šiltos. Žaliajai trąšai vartojama lubiną, vikius, peljušką, seradelę ir kitus panašius augalus. Šie augalai ne tik padaugina žemėje puvinio, bet jie atideda dirvoje daug azoto trąšos, kurią taip mėgsta bulvės. Gi lubinai labai giliai leidžia šaknis, per tai žemė giliau susipurina ir bulvės paskui kur kas patogesnes randa sau sąlygas. Kaip kurie praktikai tvirtina, kad prie lubino, dadėjus dar mineralinių trąšų, bulvės net geriau nusiduoda, negu po gyvulių mėšlo.

Bulvių vieta sėjamainoje.

Geram derliui bulves reikalauja daug maisto dalių. Šviežias gyvulių mėšlas blogos daro įtakos bravorinėms bulvėms. Todel geriausia bulvėms vieta sėjamainoje — po žieminių javų. Be to, gerai bulvės uždera ir po dobilų, jei dobiliena gerai savo laiku išdirbta.

Jei bulvės sodinamos po žieminių javų, tai tada tenka įvesti ketvirtas laukas (pūdymas, žieminiai javai, bulvės, vasarojus) arba pereiti prie painesnių sėjamainų su pašarinėmis žolėmis (pav. pūdymas, rugiai, dobilai, bulvės, avižos). Jei ūkininkas nori įvesti naują sėjamainą, tai geriau būtų, kad pirma apie tai pasitartų su agranomu.

Galima bulves sodinti ir be sėjamainos keletą metų toj pačioj vietoj, bet tai yra nenaudinga tuo atžvilgiu, kad tokiose dirvose paskui greit įsivyrauja visokios bulvių ligos.

Kaip bulvėms dirvą prirengti.

Geras bulvių derlius daug pereina ne tik nuo trešimo, bet taipo gi nuo gero dirvos prirengimo. Geriausia bulvės uždera tada, kai dirva atatinkamai įdirbta ir įtręšta. Reikia neužmiršti, kad be atatinkamo dirvos prirengimo ir trąšos maža ką tepadės.

Taigi norint, kad bulvės gerai užaugtų, reikia joms žemė gerai ir savo laiku įdirbti. Dirva bulvėms turi būti suarta iš rudens ir žiemai palikt vagose — neakėta. Labai yra svarbu, kad bulvėms žemė būtų įdirbta giliau (ne mažiau 4 verškų gilumo), nes giliau įdirbtoje dirvoje bulvės visuomet geriau nusiduoda. Tiesa, gilus arimas daugiau reikalaus energijos ir darbo ir ne visuomet ūkininkas turės laiko. Jei kas neturi laiko giliau išdirbti viso ploto, tai lai išmėgina ant mažo sklypelio ir paskui palygina bulvių derlių.

Negiliose dirvose gilesnis arimas reikia atlikti atsargiai, kad neišsiverstų į viršų dykoji žemė, nes tada bulvės nukentėtų. Gilesnis arimas galima drąsiai atlikti tiktai tokiose dirvose, kur dykoji žemė giliau, o šiaip negiliose dirvose gilesnis arimas atliekama su pagalba vadinamojo gilintojo, kuris leidž ama paskui plūgą. Gilintojas supurina tiktai podirvį, bet dykosios žemės į viršų neišverčia.

Panašus dirvos prirengimas su gilintojo pagalba gali pakeisti gilų arimą. Reikia pastebėti, kad gilesnis rudens dirvos arimas ypač naudingas tenai, kur paprastai stoka būna drėgnumo.

Jeigu dirva iš rudens du kartu ariama, tai pirmąjį arimą atlieka negilų, kaip galima anksčiau o antrąjį gilų ir palieka žiemai neakėta.

Vietose, kur drėgni būna orai, iš rudens galima atlikti vienas arimas, o pavasarį—kitas. Kietose molinėse dirvose pavasarį tenka dirvą net du kartu arti. Jei dirvą trešia gyvulių mėšlu, tai mėšlas galima aparti laike pirmojo negilaus arimo. Galima būtų mėšlas aparti ir laike antrojo gilaus arimo, bet tada reikėtų taip daryti: paskui artoją eina vaikas arba moteris su grėbliu ir pakelia mėšlą ant vagos. Tada kartu atliekama gilesnis arimas ir mėšlas prisidengia negiliai, nes giliai apartas jis ilgai nesupūtų dirvoje ir augalai kaip reikia trąšos neišnaudotų.

Turiu pastebėti, kad daugelyje vietų pas mus mėšlą aparia giliai. Tai yra negeras paprotys, kurį jau metas būtų mūsų ūkininkams mesti.

Jeigu dirva pradeda žaliuoti, tai tarp pirmojo ir antrojo arimo reikia dar akėti. Pavasarį, jei dirvą ariama, dirva reikia anksčiau išakėti. Prieš pat bulvių sodinimą gera dirvą dar išakėti, kad supurinus jos paviršių ir sunaikinus piktžoles.

Vietose, kur pavasarį stoka drėgnumo, geriau yra iš rudens dirvą giliau įdirbti, o pavasarį paskui tiktai drapakuoti arba sunkesnėmis akėčiomis akėti.

Mat, pavasario arimas dirvą greit išdžiovina, o tai yra labai negeistina.

Kokia turi būti bulvių sėkla.

Juo sėklai imama didesnės bulvės, juo derlius būna didesnis. Tačiau didelių bulvių sėklai imti nėra jokio išrokavimo, nes tada labai daug išeitų bulvių sėklos. Geriausia būtų imti sėklai vidutines bulves, kaip vištos kiaušinis didumo ir sodinti čielas. Tada geriausias būna pasekmės.

Į bulvių sėklą pas mus labai maža kreipia domės, teisingiau pasakius, visai nekreipia domės. Del tos priežasties bulvių veislė greit pagenda, derlius pamažu sumažėja ir pačios bulvės daros blogesnės. Todel pavyzdingas ūkininkas turi daugiau domės kreipti į bulvių sėklą, kad ji visiškai būtų sveika ir tos pačios veislės.

Jeigu sėklos turima maža ir bulvės esti brangios, tai soainimui galima dartoti piaustytos bulvės. Piaustymui tinka tiktai didesnėės bulvės. Piaustytos bulvių sėklos derlius daug pareina nuo to, kaip supiaustyta sėkla: viršutinės pusiukės duoda didesnį derlų, negu apatinės. Todel geriausia sėklei bulves piaustyti tiktai skersai ir sodinimui vartoti tiktai viršutinės pusiukes; apatines pusiukes galima suvartoti maistui arba gyvulių pašarui.

Kuomet bulvių labai stoka, tai tenka suvartoti sėklai abi pusiukės. Bet tada reikia piaustyti išilgai, tai abi pusiukės bus mažne vienodos jėgos. Jeigu bulves piaustoma į daugiau dalių, tai piaustyti reikia taip, kad kiekvienoje dalelėje būtų ne mažiau 2—3 akelių.

Kad bulvių sėkla nepūtų, tai supiaustus reikia jai duoti ore pradžiūti, pabarsčius piūvius pelenais.

Jei bulvių turima užtenkamai, tai geriausia sėklai vartoti čielas bulves, nes tada geresnės būna pasekmės.

(t. b.) *M.*

Kaip užsiauginti gerus svogūnus.

Svogūnai mėgsta šiltą, saulėtą ir labai sausą, nekaip drėgną orą, todel vieta jiems turi būti pataikyta atvira. Geram savo augimui svogūnai reikalauja atatinkamos žemės. Geriausia jie nusiduoda prie molio dirvose, kurios mažai dar paliestos kultūra, arba tokiose, kurios savyje turi daug perpuvusios trąšos.

Visokios žemos vietos, kur paviršium laikosi vanduo, svogūnams netinka ir tokiose vietose jie nekuomet gerai nenusiduoda.

Kadangi svogūnai reikalauja daug šilimos, o pas mus vasaros palyginti trumpos, tai juos sodinti reikia į trąšią dirvą, kad per savo palyginti trumpą augimo laiką svogūnai rastų užtenkamai sau maisto. Tačiau šviežio mėšlo svogūnai nemėgsta ir todel į šviežiai trąštą gyvulių mėšlu dirvą geriausia jų nesodinti. Geriausia jiems vieta—tai į antrus metus po gyvulių mėšlo.

Jeigu gerai įmežtos dirvos svogūnams nėra, tai pavasarį galima būtų duoti gerai perpuvusio komposto, o jo neesant, mineralinių trąšų, būtent: superfosfato, kalio druskos ir salietros nitropos arba čilinės.

Svogūnus galima sėklomis sėti arba sodinti svogūnėlius. Pas mus svogūnus dažniausia sodina svogūnėliais. Bet toks būdas nėra geras, nes vieną— svogūnėliai reikia pirkti ant rinkos ir pinigas mokėti, o antrą — rinkoje pirkdami nežinome, kokių nusipirkome svogūnų. Todel geriausia būtų patiems užsiauginti svogūnėlių.

Sėjant svogūnus sėklomis, jų sėklą mirkina vandeny kokias dvi paras, o paskui vandenį nulieja ir svogūnų sėklą sumaišo su drėgnu smėliu, kad sėkla sudygtų. Kuomet sėkla sudygs, tai yra duos baltus diegus, tai ją paséja į lysves (ežias). Sėti galima į rėdelius arba be rėdelių, kaip kam patinka. Tačiau į rėdelius sėti būtų geriau nes, tada lengviau juos pažiūrėti augimo metu. Pasėtą svogūnų sėklą prispaudžia medine lopeta ir po to apibarsto puviniu. Jeigu svogūnai suygsta per tankiai, tai pasirodžius diegams reikia jie praretinti. Tolesnis pasėtos rasodos prižiūrėjimas bus tame, kad ravėsime piktažoles ir laikas nuo laiko purinsime žemės paviršių.

Rudenyje svogūnėlius rauname ir skirstome į dvi rūši: pačius smulkiuosius ir nunokusius skiriame žiemavimui ir

sėklai ateinantiems metams, o visus kitus vartojame šeimynos reikalams arba parduodame.

Išrautus svogūnėlius reikia išdžiovinti. Kuomet žaliumynai apdžius, tai ją ir šakneles nupiausto ir svogūnėlius laiko maišuose sausam, bet nešaltam kambary. Galima nudžiuvusių laiškų nepiaustyti ir supinti svogūnėlius į kasas, kaip pas mus beveik visur ir yra daroma. Tačiau visuomet svogūnus per žiemą reikia laikyti sausam ir nešaltam kambarį.

Išlaikytus per žiemą svogūnėlius pavasarį sodina į atatinkamą dirvą. Turiu atkreipti į vieną didelę klaidą, kurią dažniausia daro pas mus sodinant svogūnus ir per tai negauna gerų svogūnų. tai kad sodina svogūnus per anksti. Reikia neužmiršti, kad svogūnai bijo šalnų ir jei juos bent kartą užgriebia didesnė šalna, tai daug svogūnų būna žieduolių, arba, kaip pas mus sako, svogūnai eina į bamblius. Jeigu panašiai atsitiktų, tai klaidą galima bent kiek pataisyti, dažnai nuskabant jaunus bamblius. Bet vis delto daug bus blogų svogūnų. Todel geriausia su svogūnų sodinimu pavasarį nesiskubint ir sodinti juos tik tada, kai tikimasi, kad jau nebus didelių šalnų.

Prieš sodinimą svogūnėlius ant nakties pamerkia vandenin, kad jie bent kiek išbrinktų, nes sausai laikomi per žiemą svogūnėliai labai išdžiūsta. Sodina svogūnėlius į lysves, kokia 4 verškus vienas nuo kito. Sodinant svogūnus reikia žiūrėti, kad ne visas svogunėlis apsižertų žemėmis, bet kad kaklelis pasiliktų ant viršaus žemės. Tolesnis pasodintų svogūnėlių prižiūrėjimas bus tame, kad ravėsime piktžoles ir žemės paviršių laikas nuo laiko purinsime.

Kas nori turėti žiemai gerų svogūnų, tai neprivalo nuo augančių svogūnų skinti laiškų, nes tada gerų svogūnų neturės. Mat, lapai maistina svogūną, nes juose atsiranda visas maistas, ačiū kuriam svogūnai auga. Kuomet nuskiname svogūnų laiškus, tai tuo patim sulaikome jų augimą toliai, ligi jiems atauga nauji laiškai.

Kol svogūnų lapai žali, tol jie auga. Todel rauti rudenyje jie reikia tada, kai svogūnų laiškai nugelsta. Kai svogūnų lapai gelsta, tai visos maisto medžiagos iš jų pereina į svogūną ir tada jie smarkiausia auga. Be to, per anksti nurauti svogūnai biogiau per žiemą išsilaiko.

Valykite javų sėklą!

Prasidėjus pavasariui, iš visų pusių tik ir girdi ūkininkų aimanavimus, iš kur gavus sėklos. Iš tikrųjų, pereiti metai pas mus buvo tokie, kad daugelis ūkininkų šiemet visiškai neturės sėklos. Nederlius palietė visą mūsų kraštą, bet ne visas apskritis lygiai. Taip Švenčionių apskrityje pavasariui trūksta šių sėklų: miežių, žirnių, lubino, seradelės ir kai kurių kitų sėklų. Be to, daugelyje vietų visiškai prapuolė bulvės, norint buvo sodintos net tris kartus. Kiek geriau yra Vilniaus—Trakų ir Lydos apskrityse, nes čia palyginti neblogai užderėjo bulvės. Tačiau paskutiniais laikėis girdėti, kad per didžiuosius šalčius bent pusė bulvių rūsiuose sušalo. Taigi, čia ūkininkai turės naujos bėdos.

Tokių sėklų, kaip lubinas ir seradelė, pas mus niekas neturi ir net gauti nėra kur, ypač be geros seradelės pas mus ūkininkai taip pat negali apsieiti, kaip kitur negali apsieiti be duonos. Tai pat galima pasakyti ir apie bulves.

Bet dabar klausimas: iš kur mūsų ūkininkai gaus pavasario sėjai reikalingų sėklų? Atsakymas tuo tarpu sunku duoti. Aš manau, kad bent pusė laukų, pas mus paliks arba neapsėta, arba apsėta šiukšlėmis. Kitos išeities nesimato. Ir tai todel, kad nėra kam imties organizuoto masinio pristatymo sėklos, o ūkininkai patys to padaryti nemokės. Pagaliau, sėklai reikalingas yra ir kreditas, nes sodžiuje jaučias didelė stoka pinigų. Iš kur tas viskas imsis? Čia tai ir yra taškas su kableliu. Valdžia nors ir paskyrė 10% kreditą sėkloms įvairioms apskritims, bet nėra kam tas kreditas išdalyti, arba teisingiau pasakius, išskirstyti ūkininkams. Todel, jei tuo kreditu ir pasinaudos dalis ūkininkų, tai tik tie, kurie mažiausia jo reikalingi.

Daugelis ūkininkų kreipiasi kalbamuoju klausimu į Liet. Ūkio Draugiją. Bet Draugija nieko čia ūkininkams negalės padėti, nes ji neturi lešų. Gi trys asmens savo rizika visam kraštui negali padėti.

Geriausia čia galėtų padėti Bankas. Tačiau ir Liet. Bankas šlubuoja, nes kaip girdėti, valdžios leidimą jau turi, o apie banką vis nieko nesigirdi. Matyti, nežino nabagas iš kurio galo pradėti veikimą, tai yra: ar iš viršaus, ar iš apačios.

Tuo tarpu laikas nestovi vietoje ir sėja vis artinasi. Jei ligi šiolei šiuo klausimu nieko nebuvo padaryta, tai jau drąsiai galima sakyti, kad nieko ir nebus padaryta, nes ligi sėjos per maža paliko laiko. Todel ūkininkams teks apsėti savo laukus tokia sėkla, kokią turi.

Laukai pas mus apleisti ir pilni piktžolių, arpų beveik niekas nevartoja ir javus valo pas mus paprastai vėtant tam tikra šluota, todel tokioje sėkloje daugiausia ¼ dalis bus tinkamų sėklai grūdų, o visa kita — piktžolės ir pelai. Ir tai tokia sėkla ūkininkai turės apsėti savo laukus! Kadangi ir tokios sėklos turi maža, tai patį sėjimą turės retinti, na, o tada suvalys vienas piktžoles. Kad čia nieko neperdėta, tai jau įsitikino tie ūkininkai, kurie mėgino bent kartą savo sėklą perleisti per trijerį.

Todel, kad nedėti bereikalingai triūso tenai, kur jis negali duoti jokios naudos ir kad neapgaudinėti savęs, patarčiau ūkininkams vežti savo javus kad ir toli į javų valymo stotis ir perleisti per trijerį savo sėklą. Jei geros sėklos turėsite maža ir visiems laukams apsėti neišteksite, tai apsėkite kaip reikia pusę lauko, arba net vieną trečdalį, bet apsėkite kaip reikia. Tada naudos daug daugiau turėsite, negu apsėję visą lauką šiukšlėmis. Atsiminkite, kad tokiu gudravimu gamtos neapgausite, o tiktai patys nukentėsite, nes dar nuo pasaulio pradžios nė vieno nebuvo atsitikimo, kad iš šiukšlių būtų užaugę geri javai.

Sėja jau artinasi. Tad vežkite savo sėklą į javų valymo stotis ir be abėjo to nesigailėsite.

M.

Ūkio patarimai.

Paklausimas. 1) Aš norėčiau pavasarį sodinti svogūnus, bet nežinau, koks mėšlas būtų geriausias?

2) Prašau taip pat patarti, koks mėšlas geriausia liktų agurkams? Žemė prie smėlio. Ir kokie agurkai geriausia būtų sėti? *A. L. G.*

Atsakymas. Apie svogūnus skaityk Tamsta straipsnį ūkio skyriuje. Ten pasakyta viskas, apie ką Tamsta klausi. Gi apie agurkus taip pat buvo rašyta pereitam numeryje. Kai del agurku veislės, tai mūsų kraštui skaito tinkamiausiais *Muromo*, *Akšelskus* ir *Trakų* agurkus.

Paklausimas. Kur galima gauti paskola žemės pirkimui, koks nuošimtis ir ar ilgam laikui?

Karolis Čiučiuokė.

Atsakymas. Paskolą žemės pirkimui galite gauti valstybiniame Ūkio Banke 30 metų. Nuošimtis maždaug 12.

Paklausimas. Norėčiau pavasarį sėti vienžolių raudonųjų dobilų. Ar negalima būtų gauti Ūkio Draugijoj ir kiek kainuos 1 kg.? Vilniun važiuoti kelias per brangiai atsieis, tai ar negalima jį išsirašyti? *J. Brasiulis.*

Atsakymas. Ūkio Draugijoj dobilų sėklos gauti negalima, nes Draugija neturi savo sandėlio. Kreipkitės laišku į Wileński Spół. Syndykat Rolniczy, Wilno, Zawalna 9. Jei pasiūsite rankpinigių, tai dobilų sėklos išsiūs užlėtų mokesniu.

Paklausimas. Turiu keletą medžių slyvų, kurios kas metai labai žydi, tik visuomet uogos būna be kaulelių ir liepos mėn. visos nukrinta nuo medžių. Prašau patarti, kas su jomis daryti?

Antanas.

Atsakymas. Matyti, kad žemėje trūksta kalkių (vapnos). Todel kiekvienam medžiui duokite po 3 kg. degintų kalkių, toliau nuo liemens, mažų daug lygiai su vainiku. Jei tai nepadės, tai senąsias slyvas pašalinkite iš sodo ir pasodinkite jaunas geros veislės slyvas.

Paklausimas. Mūsų sodžiaus žemėje karo metu buvo sukasti apkasai, taip kad dabar negalime surasti savo sienų. Norėtume išsirūpinti sodžiaus planą, bet nežinome, kur jis gauti ir kiek kainuotų?

Povylas Kluonius.

Atsakymas. Planai buvo išvežti karo metu Rusijon, o po karo tuos planus rusai sugrąžino Lietuvai. Taigi, Vilniuje sodžiaus plano negausite. Teks pasisamdyti matininkas ir pagaminti naujas planas.

Paklausimas. Noriu stoti į siuvėjų mokyklą Vilniuje, todel prašau patarti, kokiomis sąlygomis galima įstoti?

P. Kluonius.

Atsakymas. Kreipkies Tamsta į Lietuvių Centro Komitetą Vilniuje, tai paduos sąlygas. Mes nežinome.

Paklausimas. Pas mus labai daug priviso blakių, kurias jokiomis priemonėmis negalime išnaikinti: rūkėm sieros dūmais, žibalų, benzina, karštu vandeniu, bet niekas nepadeda. Kas daryti?

Atsakymas. Ne taip lengva atsakyti. Blakėms naikinti daug vaistų rekomenduoja, bet už visus tuos vaistus mes negalime imti atsakomybės. Pamėginkite vartoti vaistus „Tlyt", kurių galite gauti beveik kiekviename vaistų sandėlyje.

Paklausimas. Laikau karvę, kurią šeriu vidutiniai, kaip ir visus gyvulius, bet ji liesėja ir nenori ėsti duodama jai pašaro, nors visi kiti gyvuliai tą pašarą gerai ėda. Žmonės sako, kad tai kirmėlė uodegą ėda. Ar tai tiesa? Ir kas tai galėtų būti per priežastis? *Blinda.*

Atsakymas. Iš Tamstos laiško kaip tik negalima spręsti, kas tai per priežastis, todel ir patarti nieko negalima. Gali būti, kad karvė turi vidurių slogą ir tada jai reiktų duoti vaistų vidurius išvalyti. Bet gali būti ir kita priežastis, todel ir gydymų būdų čia nepaduodame. Kreipkies Tamsta į veterinorius arba bent į felčerį.

Paklausimas. Ar galima gauti pirmiau ėjusio laikraščio „Dirva" visus num. ir kiek jie kainuotų?

Blinda.

Atsakymas. Galima. Kreipkies Tamsta į Liet. Ūkio Draugiją Vilniuje (Didžioji g. Nr. 16) ir ji išsiųs „Dirvos" komplektą. Kainuos nebrangiai.

Paklausimas. Arklį mano užpuolė nežnoma liga. Ant odos išmėtyti mati sprogeliai, plaukai paliai odą pilni kaip ir pleiskanų, kurios neišnyksta ir šukuojant ir žiemą pradeda plaukai kristi. Žmonės sako, kad arklį užpuolė gruodas. Kaip jį gydyti? *Blinda.*

Atsakymas. Greičiausia kad tai ir bus gruodas, nes ši liga paprastai prasideda nuo kojų. Gruodu apserga arkliai blogai laikomuose tvartuose. Gydo gruodę tokiu būdu, sergančių koją nuplauja šiltu vandeniu ir stato į vonią kas diena 2—3 dienas, 15—20 minučių, su šiltu 2 — 3% kreolino tirpiniu. Apdžiovintą paviršių galima tepti šiuo tepalu:

anglies rūkšties švino . 1 d.
geltonojo vazelino . . 2 d.

Anglies rūkšties šviną sutrina su nedideliu kiekiu vazelino į smulkiausius miltelius ir paskui išmaišo likusiame vazeline. Ant išteptos pavirsiaus paskui uždeda sausą raikštį su vata.

Jeigu plutų ir šašų nėra, tai gruodas galima 1—2 kartu per 2 dienas išplauti mėlynojo akmenėlio ir alūno miltelių tirpiniu (po vieną arbatinį šaukštelį stiklinei vandens) ir paskui uždėti sausas su vata raikštis.

Gangrenuotam gruodui gydyti ypač yra naudingos kreolino vonios. Jos turi būti vartojamos toliau, kol pradės lupties apmirusios odos gabalai. Po to apnuogintos vietos storiai apibarstomos naftalino milteliais ir užrišama sausas vietas raiščiu. Tokis apibarstymas reikalingas pakartoti kiekvieną trečią dieną, išvalius žaizdą kreolino vonia. Suprantamas dalykas, arklys ligi pasveiks negali būti imamas darban. Be to, tvartai turi būti sausi ir gerai krečiami.

Paklausimas. Noriu pavasariui pirkties skiepų sodinimui. Girdėjau, kad išėjusiems į kolonijas skiepus duodama išmokėjimui. Taigi, prašau atsakyti, ar tai teisybė ir kur kreipties tuo reikalu?

Atsakymas. Taip, duoda. Kreipkitės į Liet. Ūkio Draugiją ir ši Tamstai padės tame reikale. Tačiau gali būti, kad pavasariui Tamsta negausi skiepų, nes žiemos metų šiemet daugybė skiepų žuvo, o iš toliau pargabenti skiepai pas mus ne labai tiks.

Kad nesusitrukdytų atsakymai, prašome įvairius paklausimus rašyti atskiriuose popierio lapeliuose, skyrium nuo korespondencijų.

Redakcija.

Kainos Vilniuje.

(1929 m. IV.2 d.)

Javų, maisto produktų ir kitų dalykų.

Javai.

Rugiai	už 100 kg. . . .	41—42 auks.
Kviečiai	„ „ „ . . .	„
Miežiai	„ „ „ . . .	36—38 „
Avižos	„ „ „ . . .	37—38 „
Grikiai	„ „ „ . . .	„
Žirniai	„ „ „ . . .	50—80 „
Bulvės	„ „ „ . . .	12—00 sk.

Produktai.

Kiauliena	už 1 kg.	2.00—3.00 sk.
Veršiena	„ „ . .	1.80—2.00 „
Lašinių papr.	„ „ . .	—3.80 „
Riebalai (Šmalcas)	. .	3.80—4.80 „
Sviestas nesūd.	„ „ . .	5,50—6 00 „
„ sūdytas	„ „ . .	—5.00 „
Cukrus kąsn.	„ „ .	1.85—1.90 „
Cukrus sm.	„ „ .	1.55—1.58 „
Baltoji druska	„ „ . .	32— .34 „
Javų kava	„ „ . .	—2.80 „
Grietinės 1 litr.	. . .	1.80—2.00 „
Kiaušinių dešimts	. . .	2.50—3.00 „
Žibalo 1 litr.	. . .	— 65 „
Muilo skalb. už 1 kg	. .	1.50—2.40 „
Žvakės	„ „ . .	1.70—2.80 „

Pinigų kursas

Doleris	8 auks. 90 sk.
10 rublių aukso	45.50 auks.
Červoncas (10 r.)	17.50 auks.
Žemės banko	100 auks.
lapai be kuponų . . .	51.00 auks.

KORESPONDENCIJOS.

Švenčionių apskr.

Činčikos. Švenčionių vals. Ilgus metus pas mus mokytojavo p. Muralis. Bet pernai, atsiradus kelioms tamsioms moterėlėms ir paprašius pas inspektorių lietuviškai valdiškos mokyklos, nedaug trukus susilaukėme lenko mokytojo. Bet susipratusių žmonių rūpesniu, nenusileista ir vargais negalais šiemet dar užlaikyta lietuviška mokykla, kurioje mokytojauja p. O. Juršėnaitė. Pas ją daugumas vaikų nuėjo palikę lenkišką mokyklą, kurioj dabar matyt agituodami duoda kiekvienam vaikui kasdieną po šaukštą pieno ir gabalėlį duonos. Bet ir tas nepritraukia vaikų.

K. Balaragevičius.

Ligūnai, Dūkšto valsč. Jau antri metai, kaip gyvuoja Šv. Kaz. skyrius, kuris buvo įkurtas M. Tijūnėlio rupesniu. Skyrius turi knygynėlį susidedantį iš 150 įvairaus turinio knygų, kurias nariai noriai skaito, tik ne visi. Narių yra prisirašiusių net 93, tik gaila, kad nevisi atlieka nario pareigas, sako kam ten mokėsi 1 auksiną, verčiau susidesma trijuos po auksiną, nusipirksma butelį, išmausma, tai nors linksmesni būsma. Nariai, pildantieji nario pareigas, daro susirinkimus kas mėnuo su paskaitomis ir naudingais pasikalbejimais. Turim ir ūkio ratelį, kuris atneša daug naudos, ypač daugiausia rūpinas trąšų ir sėklų reikalais. Didelė munis bėda, kad daug yra tebetupčiojančių vietoje, o ypač kortų mėgėjų. *Jaunas medelis.*

Untanai, Adutiškio vals. Ilgai gyvavusi šiame sodžiuje Švenčionių „Ryto" mokykla 1928 metais tapo uždaryta. Netekę mokyklos untaniečiai visokiais būdais stengėsi ją atgauti; dėja, visi jų prašymai, klabenimai nuėjo niekais: mokykla neatidaryta, vaikai priversti lankyti Mociškėje lenkų mokyklą. Esant lietuviškai mokyklai ir mokytojaujant darbštiems mokytojams, švietimosi srity untaniečiai buvo gerokai pažengę pirmyn, o ypač per paskutinius dvejus metus mokytojaujant mok. J. Palušėvičiui, vėliau A. Dykiniui. Prie mokyklos buvo įsteigti vakariniai kursai, kuriuos jaunimas uoliai lankė, buvo įsteigtas Šv. Kazimiero draugijos skyrius (jis ir dabar tebėra, tik kiek apmiręs), buvo ruošiami vakarėliai, žodžiu sakant, untaniečiai dirbo, kiek galėjo. Dabar gi Untanuose nėra to viso. Jaunimas lig ir apsnūdo. Į knygas ir laikraščius pradedama kas kart vis šalčiau žiūrėti, ir untaniečiai pamažėl pradėjo smukti žemyn.

P. Pengvinas.

Mociškė, Adutiškio valsč. Gal niekur taip rūpestingai ir gabiai nevaromas nutautinimo darbas, kaip pas mus. Jau antri metai, kaip čia visu smarkumu sukasi nutautinimo fabriko ratai ir rateliai, o kad tie ratai smarkiau suktųsi, priduodama gerokai garo — pabaudos, o jeigu ir tai negelbsti, tai tuomet ieškoma kitokių priemonių. Pavyzdžiui, įtaisė prie mokyklos vaikų valgyklą, kurioje lankomieji mokyklą vaikai kasdien gauna „smaczny obiad". Kai laike valsčiaus tarybos posėdžio vienas iš tarybos narių įteikė valsčiaus tarybai pasiūlymą, kad „Ryto" mokykloms duoti kokią nors pašalpą, tai mūsų valsčiaus tarybos „ponai" pradėjo lieti krokodilio ašaros, dejuoti, kad jokiu būdu negali duoti jokios pašalpos, o kaip lenkiškoms mokykloms, tai ir valgykloms įtaisyti yra lėšų.

Tai bent teisybė pas mus, tai bent lygybė. *P. Pengvinas.*

Gardino apskr.

Puvočiai, Marcinkonių valsč. Puvočių kaimas stovi prie pat demarklinijos, taigi žmoneliams tikras vargas: sutemo tai oran nei neketink lįsti, nes tuoj iš kur išlindęs kareivis rinktels „padnij" ir turėsi atsigulti sniegan, kaip ilgas, o jei ne—tai pradės kulkos zvimbti per galvą.

Velykų antrą dieną Vinco Baniulio rūpesčiu buvo suruoštas vakarėlis: buvo vaidintas „Kontrolius" ir „Daina be galo", keletas parinktų deklamacijų ir du monologai: „Trankinys" ir „Žydas". Lošimas nusisekė labai gerai. Po vaidinimo sekė žaismai ir šokiai. Kaip visuomet, taip ir dabar neapsėjo, be pasienio kareivių netaktiško elgėsio. Nusigėręs kapralis, norėjo, atsivedęs visą „stražnicą" kareivių, išvaikyti besilinksminančią jaunuomenę; nors tas jam nepasisekė, bet tiesiog baugu buvo salėje būti, kuomet kareiviai su šautuvais pradėjo barškinti, visus gązdindami. Jaunimas yra gerokai susipratęs, turi įsteigęs Šv. Kaz. dr. skyrių, kurį visi norai palaiko, dalyvaudami susirinkimuose ir skaitydami knygas. *K. M.*

Suvalkų apskr.

Seni Ramonai, Andrejavo vals. Mūsų sodžius yra nedidelis, vos 9 ūkininkai. Visi lietuviai, o keletas yra ir susipratusių. Laikraščių pareina: „Vilniaus Rytojaus" 9 egz. ir „Jaunimo Draugo" 1 egz. Bet kaip kituose sodžiuose, taip ir pas mus atsiranda tamsuolių, kurie į laikraščius per pirštus žiūri.

Jaunimo nedaug. Bet yra susipratęs, skaito laikraščius ir knygas, kurias gauna iš mokytojo knygynėlio. Yra ir keletas įsirašiusių į Šv. Kazimiero draugijos Punske skyrių. Buvom sumanę savo sodžiuje įkurti minėtos draugijos skyrių, bet norinčiųjų buvo per maža, o iš aplinkinių sodžių prie mūsų neprisidėjo, tai taip ir pasiliko.

Bet dar reikia neužmiršti, kad mes ilgą laiką kovojome del lietuviškos mokyklos, kol galų gale susilaukėme 1927/28 mokslo metams iš Šv. Kazimiero draugijos privatinės, kuri šiemet gyvuoja. Joje mokytojauja darbštus mokytojas p. V. Dubauskas.

Blinda.

Kiek suimta Lietuvoj plečkaitininkų šalininkų.

Papildomai pranešama, kad susekus kriminalinei policijai ryšių palaikymą tarp plečkaitininkų ir Lietuvos socialdemokratų, buvo suimta 60 asmenų, pas kurių daugumą rasta šifruotų raštų, daugybę plečkaitininkų literatūros ir ginklų.

Pertvarkoma meno mokykla.

Del pasikartojusių keletą kartų Meno Mokykloj nesusipratimų, švietimo ministerije nutarė tą mokyklą pamatinai pertvarkyti ir ji nuo šio mėn. 25 d. pradės veikti normaliai.

Komunistų teismas.

Gegužės mėnesio 5 dieną, kaip praneša Lietuvos spauda, Kauno karo teisme prasidės Lietuvos komunistų partijos centro komiteto byla. Visas centras, kaip jau savo metu esame rašę, pateko kriminalės policijos rankosna. Komunistai, kaip ir paprastai kaltinami už komunistinės literatūros platinimą. Byla prasitęs keletą dienų.

Prasimanymas apie badą.

Vienas vokiečių laikraštis, o po jo ir lenkų spauda triukšmingai pakartojo, kad jau dabar šiaurinėje Lietuvos dalyje badaują apie 10.000 gyventojų. Tai grynas prasimanymas. Tiesa, del pernai metų nederliaus, Šiaurinė Lietuvos dalis nukentėjo, bet skubi vyriausybės pašalpa ir nenukentėjusių gyventojų sudėtos nukentėjusiems aukos pinigais ir grūdais prašalino bet kokį bado pavojų ir Lietuvoje apie badą tuo tarpu nieko nesigirdi.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Lietuva pasirašė Litvinovo protokolą.

Spaudos pranešimu, pereitą savaitę Lietuvos vyriausybės vardu pasirašė Litvinovo protokolą Lietuvos atstovas Maskvoje p. J. Baltrušaitis. Ar Lietuva tą protokolą pasirašė su sąlygomis, ar be sąlygų, tuo tarpu nežinia.

Vytauto paminklas.

Kartu pranešama, kad vyriausias komitetas Vytauto mirties sukaktuves ruošti paskutiniam savo posėdy nutarė statyti Didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Vytautui paminklą Vytauto kalne. Paminklas būsiąs labai didelis.

Pašto ženklai su Vytauto atvaizdu.

Lietuvoje Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktuvių proga, bus išleisti jubiliejiniai pašto ženklai su Vytauto atvaizdu.

Kun. Tumas palieka universitetą?

„Rygos Balsas" praneša, kad žinomas lietuvių rašytojas ir Kauno universiteto lietuvių literatūros docentas kun. kan. J. Tumas (Vaižgantas) paliksiąs universitetą ir užsiimsiąs vien literatūros darbais.

Naujas dienraštis.

Šio mėn. 7 d. pradėjo eiti Kaune naujas lietuvių dienraštis „*Diena*". Šis dienraštis išeis kas dieną rytą (visi kiti lietuvių dienraščiai išeina popietinėmis valandomis). Naujas dienraštis žada atstovauti lietuvių meną, literatūrą ir bendrai kultūrą. Šio laikraščio Vilniuj dar neteko matyti.

VIETOS KRONIKA.

Mokytojų susivažiavimas.

Balandžio 6 d. įvyko mokytojų susivažiavimas, sušauktas Mokytojų Sąjungos Centro Valdybos. Per susivažiavimą buvo skaityta trys referatai: du iš pedagogijos srities skaitė p. Matjošaitis ir p. Tamulevičiūtė ir vieną istorinio turinio p. Karazija. Per pranešimus iš vietų paaiškėjo senieji mokyklų gyvavimo trukdymai; prie to susivažiavimas priskaitė ir teikiamas Švenčionių ir Braslavės apskrityse pašalpas tik valdiškų mokyklų vaikams; čia susivažiavimas įžiūrėjo, kad bendra tų kraštų nelaimė norima išnaudoti privatinių mokyklų griovimui. Sumanymuose buvo iškeltas reikalas įkurti folkloro rinkėjams kursus ir vasaros metu suruošti išvyką N. Lietuvon.

Susivažiavimas priėmė šias rezoliucijas:

1) kreiptis į visuomenę su prašymu suteikti paramos mokytojo cenzui įgyti;

2) iškilus aikštėn, kad Švenčionių apskr. duodama vaikams pašalpos maistu, bet vien lenkiškoms mokykloms, laiko tai neteisingu ir lietuviškai mokyklai žalingu, todel kreipia visuomenės dėmesį į tai ir kviečia imtis tink mų priemonių tai nelygybei pašalinti;

3) paaiškėjus, kad mokyklų valdžia šalina nuo vietų mokytojus, kurie galėtų užimti vietas naudodamiesi laikinais įstatymais, ir nepaduoda pašalinimo priežasčių, paveda Valdybai ištirti tą dalyką ir, jei būtų galimybės, užreaguoti atatinkamose įstaigose;

4) pritaria ir palaiko Švenčionių Mokytojų Sąjungos nutarimą prašyti Mokslo Draugiją suruošti folkloro rinkimo kursus patogiu mokytojams laiku.

Lietuvių vakaras.

Pereitą šeštadienį šio mėn. 6 d. Šv. Mikalojaus parap. salėj įvyko lietuvių vakaras, kurio programon įėjo: 1) *Dviejų Moterų* (G. Petkevičaitės ir Žymantienės) komedija: „Kaip kas išmano, taip save gano", 2) giedojimas solo ir 3) žaismai ir šokiai. Kadangi komedijos (išleistos 1904 m.) turinys skaitančiai visuomenei žinomas, tai čia pasitenkinsime nurodę, kad prie veikalėlio trūkumų reikėtų priskaityti visai mažai teišvystytos daktaro ir Vandos, rolės ypač pirmoji; be to, kaip del šiandien, tai kalba kiek pasenėjusi, kurią reikėtų bent svarbesniuosiuose atsitikimuose suderinti su šių dienų reikalavimais. Bendrai vaidinimas ėjo labai gerai ir nuolat kartojosi momentai, kurie pagaudavo publiką, ypač scenos su Visgaudiene. Nepėšos sunum ir kt. Nepėšos sūnaus nuolat beišsiveržią būdo smarkumai tiko ypač del to, kad pamėgimų objektas — arkliai, eržilai. Šiaip toks smarkavimas tektų taikyti perdėtu. Vaidinimas paliko labai gero įspūdžio. Matyt, nemažai pasidarbuota ir režisoriaus mokyt. Krutulio: penkis koncertinėj daly dalykėlius (Naujalio „Barkarolę", Różycki'o „Baltą ledymą", St. Šimkaus „Ne del tavęs aš mergelė", Rubinstein'o „Naktis ir leis'ui „Myli — nemyli" iš „Mighno'o") pagiedojo p-lė. M. Pracuzevičiūtė akompanijuojant prof. Galkovskiui. Žaismai ir šokiai užtruko ligi 3 val.

Vakaras buvo sorengtas Lietuvių Mokytojų Sąjungos inicijatyva, kuriai ir grynas pelnas eisiąs, vakaras buvę sumanyta rengti didelėj salėj, bet už vieną jų pareikalauta 500 auks., už kitą 400 a. Taip kad gavę tenkintis mažute šv. Mikalojaus parapijos sale ir dar suvėlinant ankstesnį bilietų parūpinimą.

Lietuvių bankas.

Teko atsižinoti, jog nesenai įsteigtas lietuvių bankas jau gavęs iš teismo įregistruotus įstatus ir šiomis dienomis pradėsiąs veikimą. Laikinas banko valdybos adresas Vilnius, Didžioji 2—2.

Iš Lietuvių Mokslo Draugijos.

Po dviejų metų nebuvimo labai buvo įdomu, koks bus šiemet Mokslo Draugijos visuotinis susirinkimas. Valdyba paruošė visuotinąjį susirinkimą balandžio mėn. 7 dienai — tuoj po pradžios mokyklų mokytojų susivažiavimo. Norėta daugiau mokytojų įtraukti į draugijos narius, arba bent kaipo svečius.

Ištikrųjų, šiemet vilniečiams buvo nemaža atrakcija Lietuvos dviejų profesorių pp. Mykolo ir Vaclovo Biržiškų paskaitos. Toji naujiena sutraukė publikos pilną Vytauto Didžiojo gimnazijos salę. Nemaža salėje matėsi žmonių, kurie ligšiol lietuvių susirinkimuose nesirodydavo. Čia veikė partiniai sumetimai. Tai pasireiškė renkant valdybą, kurios sąstatas maža pakitėjo. Valdybos sąstatas toks: dir. Šikšnys, Untulis, d-ras Šlapelis, d-ras Alseika, d-ras kun. Viskantas, Matiošaitis ir Karazija. Susirinkime pirmininkavo šale garbės pirmininko J. Kairiūkščio p. St. Matiošaitis, vicepirm. p. V. Budrevičius. Sekretoriavo pp. Bielinis ir Horodničius.

Po trijų pp. Mykolo ir Vaclovo Biržiškų ir V. Kairiūkščio paskaitų draugijos pirmininkas paskaitė smulkų pranešimą apie draugijos veikimą. Revizijos komisija padarė keletą pastabų del knygyno tvarkymo. Kilo diskusija, kurios metu padaryta valdybai svarbesnių priekaištų: kodel metus praleido be visuotinojo susirinkimo ir kodel nariams neduota jokio leidinio, kaip seniau d-ro Basanavičiaus buvo daroma.

Bendrai reikia pastebėti, kad po d-ro Basanavičiaus Mokslo Draugija labai „sudemokratėjo". Draugijos narių tarpe daug yra paprastų darbininkų ir darbininkių. Ir šiuo žvilgsniu Mokslo Draugija dabar nesiskiria nuo kitų Vilniaus lietuvių draugijų. Nenuostabu, kad susirinkime buvo ramu, kol skaitė iš Kauno svečiai. Jiems išėjus, jau Mokslo Draugijos susirinkimas neteko mokslo nuotaikos ir pasidarė panašus į „demokratišką" mitingą. Iš projektų pažymėtinas yra d ro Basanavičiaus autobiografijos spauzdinimas. Susirinkimas pageidavo autobiografiją spauzdinti be jo-

kių pataisų ir sutrumpinimų, nors buvo ir priešingų nuomonių.

Pagyvensim pamatysim.

Lenkų spaudoj pasirodė žinių, kad šio mėnesio pabaigoj atvyksianti į demarkacinę liniją Tautų Sąjungos paskirta komisija, kuri tirs Lietuvos Lenkijos susisiekimo klausimą.

Įdomu, ką minėtoji komisija darys atvykusi į demarkacinę liniją, jeigu žinoma, bendrai atvyks. Nes gali pasikartoti 1927 metų mūsų mokyklų uždarymo istorija, kuomet pagarsėjęs trijų komitetas sudarė raportą pasiremdamas... Lenkų suteiktomis jam žiniomis.

Didelių bankrutų angoje.

Šiuo metu tarp kitų įmonių užsidarymo, baigia nykti ir miško pramonė Vilniaus krašte, nes paskutiniu laiku Latvija, Švedija ir Anglija liovėsi pirkinėti iš Vilniaus krašto mišką ir todel apie 80% miško įmonių jau neveikia ir be abejo, jei taip pabus ilgiau, didžiuma įmonių subankrutuos.

Tas įmonių veikimo sustojimas aiškinamas dar ir tuo, kad del viešpataujančio gyventojų tarpe visuotinio skurdo, namų statyba visiškai sustojo, kaip mieste taip lygiai ir sodžiuose. Pav. dabar Vilniuje jau kelinti metai nestatoma nė vienų namų. Tai bent pažanga.

Ostrovskiados pradžia.

Gudų banko valdyba išbraukė iš banko narių skaičiaus žinomąjį prieš kelis metus gudų veikėją p. Ostroŭskį, kuris po garsiosios „Hromados“ bylos taip pakeitė savo veikimą, kad tautinės gudų organizacijos pradėjo iš savo tarpo jį šalinti.

O bedarbių daugiau ir daugiau.

Nežiūrint pavasario artėjimo, bedarbių skaičius mieste diena dienon auga. Šiuo laiku yra apie 4500 bedarbių tik užsiregistravusių. Bedarbių daugumas Vilniuje taip yra žymus, kad kiekvienoje kiek didesnėje aikštelėje, gatvių kryžkelėse, prie bažnyčių pilna apdriskusių, išvargusių ir išbadėjusių žmonių. O atėjus šeštadieniui arba dažnai ir kitomis dienomis, Vilnius tampa elgetynu. Pilnos krautuvės elgetų, netik negalinčių dirbti, bet ir sveikų darbininkų, kurie skurdo ir bado kankinami griebiasi visokių priemonių.

Iš draugijų gyvenimo.

Šių metų kovo mėn. 10 d. įvyko Vilniuje Lietuvių šv. Kazimiero Draugijos jaunimui auklėti ir globoti metinis visuotinis narių susirinkimas. Naujoji Draugijos Valdyba yra ši: kun. d-ras Antanas Viskantas, Jo Šventenybės Popiežiaus Šambelionas — pirmininkas, p. Ignas Budzeika — iždininkas, p. Antanas Juknevičius — sekretorius, kun. Nikodemas Raštutis ir p. Kostantinas Aleksa — nariai, p. Marija Karužaitė, p. Alfonsas Bielinis ir p. Zuzana Stašienė — pavaduotojai.

Svetimtaučių surašinėjimas.

Kaip jau rašėme pereitame numeryje, šio mėn. 2 dieną Vilniuje prasidėjo svetimtaučių surašinėjimas, kuris tęsis iki birželio mėn. 30 d. imtinai. Šiuo metu apskaičiuojama, kad Vilniuj yra apie 3500 svetimtaučių, kurių skaičiuje apie 1000 svetimų valstybių piliečių ir emigrantų ir apie 2500 svetimtaučių neturi jokios pilietybės.

Gudai mėgina vienytis.

Paskutiniu metu spaudoj pasirodė žinių, kad vietinių gudų srovių atstovai veda derybas sudaryti bendrą gudų visuomenės atstovybę. Kiek vėliau pasklydo gandų, kad derybos sustojusios del laukiamų Lenkijos vyriausybėje atamainų. Ką turi bendro gudų partijos su laukiamu Lenkijos vyriausybės krizių, išaiškinti nelengva.

Lietuvių amatųdirbtuvių loterija.

Mus prašo pranešti, kad Lietuvių amatų dirbtuvės ruošia didelę loteriją, kuri skiriama dirbtuvių knygynėliui padidinti. Bilietai gaunami jau dabar Aušros Vartų g. Nr. 12, b. 23. Išloštieji dalykai galima bus atsiimti per amatininkų vakarą, kuris artimiausiu metu bus suvaidintas.

Naujokų ėmimas kariuomenėn.

Gegužės mėn. 4 d. prasidės 1908 metais gimusių vyrų ėmimas kariuomenėn.

Laukiama lietuvių kunigų permainų.

Pasklydo gandų, kad artimiausiu metu žadama pradėti perkėlimo kampaniją prieš lietuvius kunigus Švenčionių apskrity. Minima pirmiausia Ceikinių klebono kun. Buivio asmuo, kuriam pasiūlyta arba Miedzioły (grynai gudų parapija, kurioje jau veikia atsiųsti iš Lenkijos vienuoliai) arba... Kalbama ir apie kitokias atmainas.

Tuo būdu stovime generalės ofenzyvos prieš lietuvius kunigus augoje. „Išvalė“ Lydos apskritį, dabar prasidės „sanacija“ ir kitur.

„Vilius Tell“.

Artimiausiu metu bus išleista atskira knygute ėjusi per keletą mūsų laikraščio numerių apysakėlė „Vilius Tell“.

Laiškas Redakcijai.

Pone Redaktoriau!

Prašom duoti vietos šiems keliems mano žodžiams, kuriais noriu išreikšti Lietuvių Mokytojų Sąjungos Centro Valdybos vardu nuoširdžią padėką asmenims, prisidėjusiems savo triūsu ar dalyvavimu vaidinime ir koncertinėj daly, rengiant: š. mėn. 6 d. lietuvių vakarą, būtent p-lėms P. Čelnaitei, G. Karužaitei, K. Marcinkevičiūtei, M. Prancūzevičiūtei, E. Romanauskaitei, p-niai J. Subačienei ir p-nams V. Dasiui, prof. K. Galgovskiui, J. Kanopkai, A. Karužui, Vaiciekavičiui, ypač gi p. A. Krutuliui, suruošusiam vaidinimą.

Vilnius, 1929-IV-9.

Tariu aukštos pagarbos žodį,
L. M. S-gos C. Valdybos pirmininkas

P. Karazija.

Redakcijos atsakymai.

Mikiui. Koresdondencija iš Datinėnų del tam tikrų priežasčių netilps, o iš Milių todel, kad apie policijos elgimąsi rašyti galima tik tuomet, kai yra liudininkai.

J. P. Tamstos korespondencijos iš Kirkučių sodžiaus nedėsime, nes nėra jokio malonumo skaityti, jeigu vienas artistas biauriau pasielgė su publika, o du inteligentai pasigėrė. Geriau tegu apie tokius dalykus visuomenė nežino.

Pavasario sniegui. Ačiū už linkėjimus ir už draugišką laišką, bet korespondenciją sunaudoti negalime, nes jose nieko naujo nėra.

Regėjusiam ir Girdėjusiam. Korespondencija, kurią mes gavome apie Gėliūnų šv. Kazimiero d-jos skyriaus narių nesutikimą, yra tai to skyriaus dokumentas, o ne korespondencija. Kad ten kovoja dvi pusės, tai tokia korespondencija jų nesutaikys, bet dar labiau sukiršys. Todel jos, kad ir labai norime, bet įdėti negalime, o patariame tamstoms susitarti ir dirbti visiems išvien kultūrinį darbą.

Ateičiai. Korespondencija jau pasenusi, todel netilps, bet prašome ateityje rašinėti.

Vargdieniui. Nei viena, nei kita korespondencija netilps.

Gavėnios laikui. Tamstos korespondencija netilps, nes gali sukelti tik polemiką; be to, mūsų žiniomis, jūsų sodžius kruta ir dirba, ir tokiomis naujienomis numušamas žmonių ūpas. Ar gi prie to galima eiti? Pagalios patalpintume, bet tik padėjus pasirašiusių vardus ir pavardes.

Birkavui. „Geležinis vilkas“ knygynuose galima gauti. „Vyties“ ženklą savo kambariuose galima laikyti; policija kimba, pati nežinodama savo pareigų, kaip kibo ir prie Tautos Himno; tuo tarpu p. Vaivada delegacijai pasakė ką kita. „Vytis“ viešai pakabinta Vilniuje prie šv. Kazimiero koplyčios katedroje ir policija kasdien ją mato ir nenuima.

Diedukui. Mes visai suprantame Tamstų susirūpinimą ir pritariame Tamstų minčiai, kad visi nesusipratimai reiktų baigti mūsų pačių tarpe ir nekelti jų aikštėn. Tačiau tikėkit Tamstos, kad „Viln. Ryt.“ išpildė tik savo pareigą, keldamas aikštėn „šlamštus“, nes kitokio kelio baigti su daromąja mūsų krašto reikalams žala neturėjo. Todel ir Tamstų laiško netalpiname, kad nekelti vėl audros. Prašome mūsų neužmiršti ir savo nusistatymą aiškiau pareikšti.

Žailiui. Kad Juodagalvių jaunimas vagia pas žydą rugius, tai mūsų skaitytojams visai neįdomu. Netilps.

Petravišķiui. Tamstos pateisinimas yra labai silpnas ir visai neatitaiso padarytų to sodžiaus gyventojams priekaištų. Negražu yra, kai sodžius skriaudžia vieną žmogų, todel dovanai Tamsta gini.

Įvairenybės.

„Karaliai“ vienijasi.

Po Didžiojo karo tapo nuversti nuo sostų Romanovai, Hohencolernai, Vittelsbachai, Haubsburgai ir kiti. Amerikoje einąs laikraštis „Garsas“ praneša, kad jie yra sudarę taip vadinamą „šventą lygą“, kurios uždaviniu bus iškovoti prarastus sostus. Tai „lygai“ vadovauja Kirilas, kurs yra pasiskelbęs Rusijos caru; prieš tai „lygos“ priešakyje stovėjo nesenai miręs Nikolai Nikolajevič. Šių metų pradžioje Miunchene (Bavarija) rusai monarchistai atliko slaptą susivažiavimą, per kurį tarėsi, kaip nušluoti bolševikus ir Rusijos sostan pasodinti carą. Monarchistų turtai po Marijos Teodoraitės (paskutinio caro motyna) mirties padidėjo, nes ji mirdama paliko didelius turtus. Susivažiavime dalyvavo daug buvusios rusų diduomenės.

Taigi karaliauti žmonių netrūksta. Tik kažin, ar daug atsiras tokių, kurie panorės už juos lieti kraują ir dėti galvas: mainosi laikai ir žmonės.

Aukos.

Aukos nukentėjusiems del nederliaus.

X. K.	100 auks.,
Kun. Kraujelis	50 „
Kun. Bieliauskas	50 „
A. Juknevičius	25 „
V. Budrevičius	50 „
K. Veleckas	25 „
Kun. Čibiras	50 „
R. Mackevičius	10 „
K. Kriščiukaitis	5 „
O. Juodelytė	1 „

D-ro Jono Basanavičiaus vardo fondui prie Lietuvių Mokslo Draugijos.

Petras Karosas 200 auks.

Dr. Jono Basanavičiaus paminklui.

M. Miežionėlių sodž. Švenčionių vals. Pr. Muralius 1 auks., A. Laboga 50 sk., Z. Mastavičienė 50 sk., V. Dalga 50 sk., J. Verikas 50 sk., J. Jurkevičius 50 sk., Ant. Garla 20 sk., J. Gudelytė 50 sk., J. Maišimas 20 sk., M. Verikaitė 20 sk., P. Mūralienė 1 a., A. Verikas 50 sk., Pranc. Ascikaitė, L. Verikaitė 50 sk., M. Aldonienė 50 sk., E. Labogaitė 50 sk., L. Ascikas 20 sk., Kaz. Garla 50 sk., Z. Gudelienė 20 sk., E. Verikos 50 sk., A. Barauckas 50 sk. *Viso — 10 auks, 50 sk.*,

Pašaminės. sodž. „Ryto“ Skyrius 3 auks., V. Ankenas 1 auks., V. Petkūnas 51 sk., A. M. 50 sk., J. Daunia 50 sk., U. Viškelytė 50 sk., M. Gimžauskas 50 V. Zoborauskienė. 20 sk., A. Zoborauskas 20 sk., J. Šimkaučius 20 sk., A. Zoborauskaitė 20 sk., A. Zoborauskas 10 sk, A. Zoborauskas 50 sk., *Viso — 7 auks. 91 sk.*

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius Julius Navikas. „RUCH“ Spaustuvė, Totorių g.